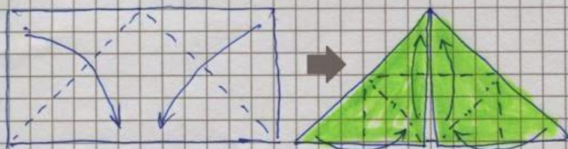
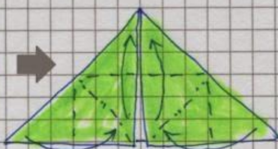

ISPRĂVILE EROICE ALE VITEAZULUI HÁRY JÁNOS

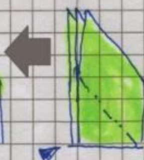
Haugh Béla

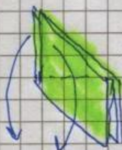

2x1, ⊖

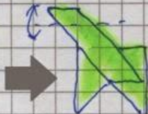

Little Horse

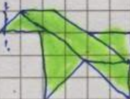

2014

ISPRĂVILE EROICE ALE VITEAZULUI HÁRY JÁNOS

Haugh Béla

ediţia I
în format electronic

Jibou, 4 octombrie 2015

Descriere CIP:

HAUGH BÉLA

Isprăvile eroice ale Viteazului Háry János / Haugh Béla; traducere, notă biografică şi postfaţă de Franciscus Georgius. – Ediţia I / format electronic. Jibou: 2015.

111 p.; 15 cm.

Traducerea se bazează pe textul publicat în 1914.

Titlul original: Vitéz Háry János hőstettei.

Fără ISBN, nepreţuită.

Traducătorul poate fi contactat la adresa:
gyuri4675@yahoo.com

I.

CUM AM VENIT PE LUME

- Adevărat vă spun, zise cu mândrie Viteazul Háry János adresându-se oaspeţilor adunaţi în pivniţa săpată în coasta dealului, adevărat vă spun vouă că nici vorbă ca eu să fi venit pe lume precum alţii.

Asta deoarece, afirm cu fermitate, naşterea mea a avut loc într-un fel ieşit din comun. Desigur, se cuvine să ştie toată lumea că Viteazul Háry János provine dintr-o familie maghiară nobilă. Una străveche, ale cărei rădăcini pot fi duse până la Adam. Slăviţii mei strămoşi au săvârşit o mulţime de fapte măreţe, au scurtat capetele unui duium de turci şi de tătari, n-au plătit dări şi au avut o moşie atât de mare, încât nu le ajungea anul s-o înconjoare călare. E drept, partea moştenită de tata a ajuns să fie mult mai mică, dar cerul l-a binecuvântat cu o droaie de copii. Erau deja şase băieţi înfulecă-pâine când mama s-a rugat să-i aducă barza şi o fetiţă.

S-a rugat, s-a tot rugat, până când pasărea cea lungă-n cioc i-a auzit rugămintea şi i s-a făcut milă de măicuţa mea. S-a grăbit să zboare către Pădurea Neagră, unde să aleagă o fetiţă drăgălaşă, pe care s-o aducă în casa familiei Háry. Pădurea Neagră se află hăt acolo, departe, dincolo de Marea cea Mare - iar în mijlocul codrului se întinde un lac minunat, unde creşte o mulţime de papură, nadă, rogoz, stuf, lotuşi şi nuferi.

În stufăriş şi-n păpuriş, printre tulpinile plantelor fără flori, stau băieţii care aşteaptă să vină cocostârcul după ei; iar la umbra frunzelor de lotus şi de nufăr, ca Soarele să nu le pârlească obrăjorii, zăbovesc fetiţele.

Deci, barza a sosit în Pădurea Neagră. Când a coborât pe malul eleşteului, s-a uitat împrejur, de parcă ar fi stat pe gânduri încotro s-o apuce. Eu am văzut desluşit pasărea cu picioare lungi, deoarece mă aflam în apropierea apei, ghemuit la tulpina unui buzdugan şi mi-am dorit să mă apuce cu ciocul şi să mă ducă degrabă, să scap de tovărăşia plângăcioasă a copilaşilor. Dar cocostârcul nu m-a băgat în seamă, a trecut mai departe legănându-şi capul şi a răscolit cu hărnicie balta.

Se pare însă că n-a găsit nici un bebeluş pe plac. S-a întors şi a venit aproape de mine, dar nu mi-a dat nici un fel de atenţie, ci s-a oprit lângă fetiţa care şedea sub tufa de nuferi galbeni din vecini şi încerca să prindă o libelulă cu aripi albastre. Era o bălăucă

minunată, nici nu m-am mirat că cocostârcul a luat-o la ochi.

Pe moment, am realizat că degeaba îmi doresc să părăsesc eleşteul, barza nu mă va duce cu ea. Mi-am aplecat capul cu tristeţe şi am ascultat cum pasărea lungă-n picioare îi spune fetiţei:

- Micuţa mea, pe tine o să te duc la familia Háry.

- Oh, vai! s-a smiorcăit blondina. Vă rog să aşteptaţi încă un pic, să-mi aranjez coafura.

- Fir-ai tu să fii, farmazoană cochetă! a clămpănit pasărea supărată şi a trecut mai departe.

S-a oprit chiar lângă mine.

În minte, mi-a încolţit o idee de zile mari, dar am adăstat nehotărât preţ de câteva clipe. Apoi m-am agăţat de piciorul păsării şi m-am gândit să-i propun să mă ducă pe mine în locul fetiţei. I-am zgâlţâit cracul, dar nici că m-a băgat în seamă. Ştiam încă de pe atunci că pămpălăii nu se vor descurca în viaţă, lumea aparţine celor îndrăzneţi.

Dintr-odată, m-am ridicat din şezut şi am început să mă caţăr pe piciorul berzei. După ce am ajuns la aripă, totul a devenit o joacă de copil; mi-am luat avânt şi hop! am ajuns pe spatele ei. Căluţul meu cu două picioare şi-a dat seama abia acum că un nechemat i s-a urcat în cârcă; şi-a întors gâtul cel lung şi m-a ciupit de coaste atât de tare încât mi-a venit să urlu.

Dar am strâns puternic din genunchi, iar cu mâna i-am prins pipota şi nu i-aş fi dat drumul nici pentru

un litru de lapte. Cred că s-a convins că-i stau ţeapăn în spinare şi probabil că i-a plăcut purtarea mea îndrăzneaţă. E cert că n-a încercat să dea cu mine de pământ. Dimpotrivă, s-a adresat bălăucii:

- Sufleţelule, tu rămâi aici. Îl voi duce pe acest băieţel.

Şi s-a ridicat în aer, apoi, imediat ce a stabilit direcţia, a pornit către reşedinţa Háry. Nu ştiu pe unde a luat-o, nu-mi amintesc defel, pentru că răul de înălţime m-a buimăcit. Dar ştiu că familia Háry m-a primit foarte uimită. Până şi sărăcuţa mea mamă lăuză a zâmbit când m-a văzut călare pe barză. Iar tata şi-a plesnit genunchii de bucurie şi a strigat:

- Ei, ăsta-i un copil pe cinste! Va ajunge departe de va continua tot aşa. Jur pe Dumnezeu, nici că-mi pasă că-i băiat. Nu-i aşa, mami, că nici ţie nu-ţi pare rău?

Măicuţa mea i-a răspuns cu un alt surâs şi m-a sărutat strângându-mă la piept, în vreme ce bidiviul meu înaripat s-a strecurat afară şi, cine ştie, s-o fi întors în Pădurea Neagră.

II.

PURTAT DE CLOPOT ÎN ZBOR

N-aş putea să vă povestesc de-a firu-n păr toată copilăria mea, dar îmi amintesc că odată, să fi avut vreo şapte anişori, am pornit să cutreier lumea. A fost fără voia mea, dar zău că n-am regretat. Obişnuiam ca împreună cu prietenii mei din sat să urcăm în turla bisericii ca să tragem clopotele - şi să furăm ouăle de bufniţă şi de porumbei din cuiburile de acolo ca să ne facem câte-o omletă.

Dar nu doresc să vă povestesc despre acestea, ci despre cea mai ciudată călătorie a mea, deoarece ea a avut loc printr-o modalitate nemaifolosită vreodată de alţii.

Se consideră că în Joia Mare toate clopotele zboară la Roma [1]. Asta o ştiam şi noi, copiii, de unde pui că şi clopotarul ne-a avertizat, să eliberăm frânghiile la timp, altfel ne vor lua în zbor cu ele.

Am urcat în clopotniţă împreună cu alţi trei tovarăşi şi ne-am înţeles prin semne să dăm drumul

funiei imediat după dăngănitul cel prelung din răstimpul cât în biserică se cântă „*Gloria in excelsis Deo*”. Am tras o ultimă, minunată clopoţire din Postul Mare, apoi le-am strigat fârtaţilor că-i de ajuns. Eu dăngănisem din clopotul cel mare, ăla bătrân şi, la sfârşitul vacarmului festiv, m-am agăţat de funie ca să-i potolesc pendularea şi să-i atenuez bătaia limbii. Dar Moş Ţingălău a continuat să se legene şi, cum mă agăţasem cu putere de el, m-a purtat ba în sus, ba în jos. Întrucât în fereastra turnului am zărit două vrăbii pornite să se certe, m-am minunat de băţoşenia lor într-atât încât am uitat cu desăvârşire să slobozesc frânghia.

Iar clopotul se bălăngănea şi se bălăngănea într-una. Dintr-odată m-am trezit că-s în aer şi că zbor. N-aş putea să vă spun cum am ajuns în afara turlei. Când am privit în urmă, i-am zărit doar pe prietenii mei în fereastra turnului, mă strigau şi îmi făceau semne disperaţi. Nu sunt prea sperios din fire, dar atunci chiar că m-a cuprins groaza. Mi s-a făcut atât de frică încât mai că mi-a scăpat funia din mâini.

Dar, când am aruncat deodată o privire înspre Pământ şi am văzut cât de mult m-aş prăbuşi dacă aş cădea, am prins funia cu putere, iar mai târziu chiar am răsucit-o pe braţ. Atunci deja trecusem dincolo de sat. Într-atât de repede mă purta clopotul încât, dacă începeam să mă uit la un munte, el se şi preschimba în vale. Şi ce văi! Unele era atât de adânci, încât pruncul nou-născut ar fi devenit moşneag până să se caţere din

fund pe înălţimi. Culmile munţilor ajungeau până la stele şi am zărit unul pe care Cloşca cu puii îşi ducea puiuţii ca să pască iarbă.

Apoi, după ce am trecut de munţi, am nimerit acolo unde nici pasărea nu ajunge. Eram deasupra unei mări, o întindere de ape atât de vastă încât ţărmul de dincolo marca sfârşitul lumii. Am şi străbătut-o în zbor cale de mai bine de un ceas, deci am avut timp să văd ce era într-însa. Cum aveam ochii ageri, Doamne-ţi mulţam, privirea mi-a pătruns până la fund, unde peştii roiau aşa cum mişună furnicile aici, acasă la noi. Dar nu era obişnuita plevuşcă - unii dintre ei ar fi putut înghiţi o întreagă corabie cu uşurinţa cu care ar fi păpat o muscă, în vreme ce alţii scuipau atâta apă în văzduh încât prin părţile respective a plouat apoi o zi întreagă. Ce să zic de păianjenii marini! Merită pomeniţi! Îşi ţes pânzele dintr-un fir cât mijlocul meu de gros şi, cu toate acestea, racii mari cât nişte armăsari şi cu cleştii cât cumpenele de fântână le fac ferfeniţă când nimeresc în ele - şi nu-i iartă nici pe ţesătorii cei ticăloşiţi.

Dincolo de mare, am ajuns deasupra unui vulcan în erupţie. În preajma lui era aşa o fierbinţeală încât clopotul a început să se topească şi, dacă ar fi fost să adăstăm acolo, s-ar fi risipit strop cu strop şi aş fi rămas doar cu frânghia în mână. Localnicilor le convine tare mult aşa, întrucât nu trebuie să-şi cumpere lemne de foc şi fiecare poate să-şi ducă acasă câtă magmă doreşte. Ori, dacă n-au chef să care lava

fierbinte în cârcă, pot să-şi rumenească slănina acolo, pe buza muntelui.

Am văzut şi alte minunăţii, dar acum nu mi le amintesc pe toate, deoarece aşa îi este dat omului, să uite una-alta când îmbătrâneşte. Dar păstrez vie amintirea faptului că în Roma am vorbit cu Papa. E adevărat, nici n-ar fi meritat să merg la Vatican fără să-l văd pe Sfântul Părinte. Şi-apoi, s-a cuvenit să-l întâlnesc după cât am suferit pe parcursul drumului, atârnat de blestemata aia de funie. Mi-a ros braţul până la os, lucru care s-ar vedea şi azi dacă nu s-ar fi vindecat fără urmă.

Însă atunci, când am ajuns la Roma, am răsuflat uşurat. Toate clopotele din lume - şi ale noastre - au zburat în turla bazilicii Sfântul Petru. Era aşa o agitaţie în dreptul ferestrelor, precum roiesc albinele la gura stupului de acasă. A trebuit să aşteptăm destul de mult până să putem intra. Ci în acest turn există o încăpere atât de largă încât încap într-însa toate clopotele din lume şi fiecare dintre ele îşi are locul rezervat aici. Fiecare ştie de care cui să se atârne şi acolo îl aşteaptă pe Papa, care le ţine evidenţa şi-şi notează într-un carneţel fiecare ţingălău care lipseşte. Am văzut aici clopote atât de mari încât bisericuţa noastră ar fi încăput, cu crucea din vârf cu tot, într-însul - dar şi unele micuţe de tot, cât potirul unei floricele de mărgăritar. Acestea proveneau de pe tărâmul zânelor. Se găseau aici de toate soiurile: făurite din aur, argint, ba chiar şi din cleştar.

Însă când le-am luat în seamă, nu mai spânzuram de funie. În clipa când ne-am găsit locul, mi-am eliberat braţul din colac şi am încălecat pe limba clopotului. Acolo l-am aşteptat pe Suveranul Pontif, care a sosit însoţit de o mulţime de prelaţi, mai numeroasă decât puhoiul de oameni adunaţi la noi într-o zi de târg.

De cum ajungea Papa în dreptul unui clopot, acesta se bălăngănea în cui, cinstindu-l astfel pe Prinţul Bisericii. Nouă ne-a venit rândul destul de târziu, răstimp în care am început să-mi fac griji, ce se va întâmpla când mă vor descoperi. Ci numai ce aud odată:

- Cum a ajuns aici unguraşul ăsta?

- Am sosit agăţat de funia clopotului, am răspuns cu mult curaj, lucru care se pare că a fost pe placul Sfântului Părinte, deoarece a zâmbit binedispus şi a continuat:

- Fiule, eşti un prunc de ispravă. Îmi plac băieţii neînfricaţi. Însă mă tem că taică-tău te va scărmăna aprig la întoarcere, pentru că ai plecat fără să-ţi ceri voie de la dânsul. Tu însă spune-i că-l salut şi-l rog să nu te bată. Poate că aşa vei scăpa de băţ.

Apoi şi-a strecurat mâna în reverendă, a scos de acolo o monedă strălucitoare de argint şi mi-a pus-o în palmă. I-am mulţumit respectuos şi i-am sărutat mâna.

- Şi să ai grijă, fiule, ca la întoarcere să nu pici din şa, m-a sfătuit cu un zâmbet cald, apoi a trecut mai departe.

Nici vorbă să cad, dimpotrivă, m-am cuibărit cât se poate de comod pe limba clopotului. Dar a început să mă chinuie foamea, deoarece trecuseră două zile fără să înghit ceva. Din fericire, zburam pe lângă Calea Lactee, aşa că mi-am scufundat de câteva ori pălăria în ea şi am băut cu poftă din laptele ceresc, care e mult mai gustos decât cel dulce cu cacao.

Notă în text:

1. În Săptămâna Patimilor, în bisericile romano-catolice nu se trag clopotele din seara Joii Mari până la Înviere. În popor, se spune că „clopotele au plecat la Roma”. Autorul a luat expresia „ad literam” ca să creeze un mijloc unic pentru o călătorie fantastică.

III.
CUM L-AM PRINS PE IEPURE DE COADĂ

Tata n-a vrut să creadă nici în ruptul capului că Sfântul Părinte îi transmite salutări; dar am scăpat numai cu o ceartă în loc de bătaie, pentru că i-am adus lămâi şi smochine din ţara italienească. La fel, prietenii s-au arătat neîncrezători în privinţa faptului că aş fi călătorit până la Roma şi înapoi. Ei susţineau că clopotul m-a dus numai până în satul vecin, unde m-a scuturat de pe funie şi s-a lepădat de mine. La început, m-au amuzat, dar apoi m-am supărat şi i-am luat la palme pe câţiva - drept urmare, nimeni n-a mai îndrăznit vreodată să pună la îndoială cuvântul meu.

Ci odată le-am arătat că nu-s un copil obişnuit, cum credeau ei. Ne-am luat la sfadă, care dintre noi este cel mai iute de picior. Desigur, când ne-am

întrecut, eu am ajuns primul la linia de sosire. Într-un acces de mândrie, m-am lăudat că, dacă îmi pun în minte, sunt în stare să prind şi un iepure. Se cuvine să mărturisesc că m-a luat gura pe dinainte, dar Dumnezeu de-aia a dat să fiu ungur ca să mă ţin de cuvânt. Am pus rămăşag pe zece nuci. Prima dată am încercat să-i păcălesc prinzând unul dintre iepurii de casă crescuţi de vecin. Însă ei mi-au spus: nu-i cinstit, când am făcut pariul, noi ne-am gândit la un iepure de câmp.

- Prea bine, le-am răspuns. numai daţi-mi o săptămână ca să mă pregătesc oleacă.

Mi-au îngăduit timpul cerut. Iar eu am ieşit în câmp şi am pândit iepurii. Cum ajungeam în preajma vreunuia, porneam după el şi goneam ca un ogar să-l prind. Dar n-am putut să înhaţ niciunul. Încetul cu încetul, săptămâna s-a terminat şi am început să mă tem că voi fi prins mâţa-n sac, când o întâmplare norocoasă m-a ajutat să scap de necaz. Tocmai mă întorceam de pe ogor şi abia îmi târam picioarele de oboseală, când mi-a tăiat calea un armăsar înnebunit de durere. În sat, am aflat că era un animal foarte încăpăţânat, drept care, ca să-i îndrepte purtarea, stăpânul îi vârâse o bucăţică de iască aprinsă în ureche. De-aia o luase razna şi începuse să gonească ca vântul turbat.

Când au trecut cele şapte zile, i-am chemat pe toţi băieţii din satul nostru pe câmp ca să vadă cum se înhaţă un iepure. Înainte de toate, am şterpelit luleaua lui tata şi am pus în ea o bucată de iască aprinsă. N-a fost nevoie să hălăduim prea mult, pentru că imediat de pe o tarla a ţâşnit un iepure, iar eu m-am luat imediat după el. Bineînţeles că la început urecheatul s-a descurcat mult mai bine, dar dintr-odată, în iureşul goanei, am scos iasca fumegândă din lulea şi mi-am îndesat-o în ureche. Ei, ce mi s-au iuţit picioarele! E adevărat că urechea mă cam chinuia, dar m-am gândit că onoarea trebuie pusă mai presus de neînsemnatele dureri trecătoare.

Am ajuns, cu una, cu două, lângă iepure şi tocmai mă pregăteam să mă aplec şi să-i apuc piciorul, când urecheatul a simţit primejdia; cu o mişcare vicleană, a cotit-o către o ţarină cu porumb. Dacă ajungea să se piardă în păpuşoi, sigur pierdeam cele zece nuci puse ca rămăşag. M-am repezit după el cu forţe înzecite şi, la marginea lanului, tocmai acolo de unde începea desişul mălaiului, l-a apucat de coadă, l-am săltat şi l-am arătat prietenilor mei.

Stăteau sărmanii, toţi, cu gura căscată - iar iepuraşul a început să se vaite. Întotdeauna am avut o inimă bună şi niciodată n-am răbdat să văd cum se chinuie animalele - Domnul să te aibă în pază!, i-am

dat drumul urecheatului cel agitat. Oricum, câştigasem pariul.

Dar vai, urechea, urechea mea! Rămăsesem surd pe partea stângă. Nu mai auzeam nimic cu ea, nici să bubuie tunul alături. E adevărat, în acele vremuri, la noi nu prea se punea artileria la treabă, în vreme ce la francezi se trăgea salvă după salvă. Dar eu nu auzisem nici de canonadele cu pricina.

Acum vă minunaţi că nu mai sunt surd? Ei, asta este o altă poveste. Când taică-meu a aflat ce nebunie am făcut, s-a mâniat foarte tare şi mi-a făgăduit că mă va omorî în bătaie dacă voi mai îndrăzni vreodată să-mi bag iască aprinsă în ureche. Pe de altă parte, i s-a făcut milă de mine pentru că mi-am pierdut auzul şi a trimis îndată după doctor, care a aruncat o privire în pavilionul urechii şi i-a spus că nu mă poate ajuta cu nimic, deoarece sâmburele de jăratec mi-a distrus timpanul.

Ne-am speriat, dar tata nu s-a lăsat pradă deznădejdii. Şi-a zis, e doar un felcer de la ţară, nu se pricepe la de-astea. Prin urmare, m-a dus la doctorii de la oraş, care au susţinut la fel, timpanul s-a crăpat, ei n-au cum să-l peticească.

Ne-am întors acasă trişti şi a trebuit să mă împac cu gândul că nu voi mai auzi cu urechea stângă. Ci s-a întâmplat ca doftoroaia din capătul satului, lelea Kati,

să afle de nenorocirea de care am avut parte. I-a căutat pe părinţii mei şi a susţinut cu tărie că ea mă va vindeca. Tata a izgonit-o pe vrăjitoare afară din curte, dar eu m-am strecurat după ea şi am rugat-o să mă ajute dacă îi stă în putere. Lelea Kati m-a dezmierdat cu mâna ei cea năclăită şi m-a încurajat, dacă-i dau două raţe grase îmi va petici timpanul, numai să-i aduc o bucată cât palma din toba crainicului sătesc. Pentru că numai din ea se poate pune petic.

I-am promis cele două raţe-ndopate, plus o gâscă leşinată şi am stabilit ca în ziua următoare să-i aduc frântura de piele din tobă.

N-a fost dificil să ajung la darabana pristavului, deoarece notarul îşi petrecea mai tot timpul în crâşmă. Nu m-a văzut nimeni când m-am strecurat în birou şi am decupat o porţiune din membrană.

În ziua respectivă, s-a stârnit o furtună năprasnică şi a trăsnit în mai multe locuri. Consiliul comunal a stabilit cu înţelepciune că şi toba crainicului a fost detunată de mânia divină - însă n-au reuşit să priceapă în veci pe unde a ieşit descărcarea electrică, pentru că fundul tobei rămăsese intact. Judele a rezolvat problema pe loc, a statuat că trăsnetul nici n-a ieşit, deci, foarte probabil, urgia a rămas înţepenită înăuntru. Drept urmare, nimeni n-a îndrăznit vreodată să se atingă de darabana, ca nu cumva să scape

trăsnetul pe neanunţate şi să nenorocească pe cineva. Au preferat să cumpere o tobă nouă.

Iar eu m-am dus cu pielea la lelea Kati, care a fiert o poţiune magică şi a înmuiat-o într-însa. Când a devenit suficient de moale, m-a aşezat pe o băncuţă, apoi a scos un ac şi o aţă. N-am prins nici să zic: „Mâc!”, că mi-a şi întors urechea pe dos. Restul a fost simplu. M-a durut un pic când a cusut peticul de timpan, dar am suportat totul cu stoicism.

Aşa mi s-a vindecat urechea şi aude toate cele, cum nici că se poate mai bine. Uneori însă mă trezeşte un răpăit. La început, am crezut că se pregăteşte pristavul să dea ceva de ştire, dar apoi mi-am dat seama că doar îmi ţiuie urechea din cauza peticului de pe timpan.

IV.

I-AM DUS DASCĂLULUI O STEA CĂZĂTOARE

Odată, cu prilejul mirungerii tinerilor, a venit episcopul la noi în sat şi cineva i-a zis că sunt un copil faimos. Imediat l-a chemat pe taică-meu şi l-a îndemnat să mă trimită la învăţătură, deoarece numai aşa voi deveni cu adevărat un om vestit, poate chiar arhiepiscop de Esztergom, adică primat al Ungariei. La început, tata s-a împotrivit, spunând că fiul unui nobil maghiar n-are de ce să studieze, oricum va deveni un domn, însă episcopul nu s-a lăsat şi a tot insistat până când l-a convins şi l-a determinat să mă înscrie la şcoala călugărească din străvechiul Strigonium. Poate astfel chiar îmi voi dobândi primatul.

Pot să vă spun că nu m-a bucurat hotărârea, deoarece şi eu socoteam că ungurul a fost făcut să ţină sabia, puşca şi frâul în mână - cu scrisul, las' să se

necăjească neamţul. Pentru că, v-o spun verde în faţă, buchiseala nu mi-era pe plac. Dar asta a fost cândva, tare demult - de atunci, regret întruna. Lovi-m-ar trăsnetul, oricum nu mai pot schimba nimic.

Deci, m-au înscris la şcoala mănăstirii din Esztergom. Tolna e departe de Esztergom, dar în vremurile de atunci se vădea a fi o cale mult mai lungă, deoarece se călătorea cu carul. Dar când cineva doreşte să devină primatul Ungariei, n-are altă alegere decât să meargă în Esztergom. N-am devenit arhiepiscop, dar am adunat oleacă de experienţă pe malul Dunării, în citadelă şi chiar şi-n şcoală, pentru că am răbdat cumva graiul latinesc, cu greutate, vreme de câţiva ani, dar ştiinţele naturii mi-au trântit capacul.

S-a întâmplat să avem un dascăl bătrân căruia i s-a pus pata pe mine. Ori l-am luat eu la ochi, e totuna. Important este că moşneagul ne-a povestit odată despre stelele căzătoare şi ne-a mărturisit că i-ar place să ne arate una, dar n-are de unde, deoarece încă n-au găsit niciuna în împrejurimile oraşului.

Las' că-ţi aduc eu, m-am gândit, doar sunt pruncul care a băut din Calea Lactee şi chiar aş fi putut să mă hurduc în Carul Mare. Dacă-mi pun mintea cu ea, ştiu cum să prind o nenorocită de stea căzătoare.

După căderea serii, am şi urcat în cetăţuie, deoarece văzusem că, de obicei, acolo pică cele mai multe stele. Însă toată osteneala mea a fost în zadar, întrucât toate steluţele au căzut în Dunăre. Nu merita

să mă arunc în fluviu după ele, deoarece în bezna nopţii ar fi fost foarte dificil să le găsesc în adânc şi să le pescuiesc. În plus, în contact cu apa se stingeau, iar eu voiam să duc la şcoală una strălucitoare.

Mi-am sfărâmat creierii toată noaptea - cred că mi s-a şi înmuiat oleacă tărtăcuţa - ca să aflu mijlocul de a prinde o stea. În sfârşit, către dimineaţă, am elaborat şiretlicul.

Imediat cum am scăpat de la şcoală, m-am dus la meşterul Bandij, covaciul şi i-am cerut potcoava cea mare, de firmă, atârnată în faţa fierăriei. Am magnetizat-o, deoarece auzisem la şcoală că stelele căzătoare conţin mai cu seamă fier. Magnetul atrage fierul, deci urma să-mi apropie considerabil şi stelele căzătoare. Desigur, pentru reuşita deplină, e nevoie de un magnet foarte puternic, a cărui producere nu presupune nici un fel de greutate. Orice copil poate s-o facă.

Am frecat bara curbată a covaciului şi am magnetizat-o atât de tare, încât seara abia am putut trece prin oraş cu ea. Imensa putere de atracţie nu numai că a oprit căruţele din mers, dar a scos din buzunarele trecătorilor feluritele obiecte făurite din fier. De potcoavă, s-au lipit atâtea chei şi cuţite că nu mai pridideam cu smulgerea lor. Când am trecut pe lângă o feronerie, era cât pe ce să provoc o nenorocire, deoarece toate mărfurile puse pe poliţe au sărit de la locul lor şi s-au pregătit să se rostogolească afară, în

stradă. Noroc că negustorul a apucat să trântească uşa la timp.

Ca să nu provoc o dandana mai mare, am vârât degrabă potcoava în haină şi am început să gonesc cât mă ţineau picioarele. Când am ajuns sub colina fortăreţei am observat că tot venea un om după mine, deşi el se străduia din răsputeri să se întoarcă. M-am gândit, o fi unul care mă pândeşte, aşa că i-am strigat să-şi vadă de treburi. Dar fârtatul mi-a răspuns icnind, că asta nu se poate, deoarece ceva l-a prins cu mare forţă.

- Atât de mult mărunţiş aveţi în buzunare? l-am întrebat.

- N-am nici măcar un afurisit de creiţar, mi-a răspuns omul.

Pentru că pe atunci creiţarii erau cea mai măruntă monedă din Esztergom. I-am explicat că nu la ei m-am gândit, ci la bănetul bătut din nichel şi fier, drept care m-a lămurit că n-are nicio para chioară, doar dacă n-o fi numele lui de vină, pentru că-l chema Mişu Wass, adică Mihai Fier.

M-am dumirit pe loc. Magnetul meu avea atâta forţă, că atrăgea până şi numele de Fier. Ca să-l slobozesc pe sărmanul om, am vârât ambele capete ale potcoavei în pământ, răstimp în care Mişu Wass a apucat să fugă. Iar eu am pornit să urc pe colină şi nu mă îndoiam că voi captura o stea.

Am şi prins una. Magnetul meu era atât de puternic, încât a provocat o asemenea ploaie de stele

cum nimeni n-a văzut vreodată. Cădeau ca poamele coapte dintr-un pom scuturat cu înverşunare. Picau una ici, alta colo - cele mai multe în Dunăre. Într-un sfârşit, una a căzut chiar în faţa picioarelor mele - noroc că nu m-a nimerit. Era de mărimea unui măr, avea toate cele şase colţuri, deşi se cam turtiseră la impact. Şi strălucea de-ţi lua ochii.

Când am dat s-o ridic, mi-a ars mâna, aşa că a trebuit s-o trag cu potcoava magnetizată în batistă, numai aşa am putut s-o duc acasă. Chiar şi aşa, strălucea prin pânză şi a luminat aşa de tare încât n-a fost nevoie să aprindem lămpaşul. Însă dimineaţa, după ce a răsărit soarele, stelei i s-a stins sclipirea.

Chiar şi aşa, i-am dus-o bătrânului dascăl, care avea mari probleme cu vederea, cu toate că purta ochelari. În ciuda stării, a recunoscut că-i o stea, deşi n-a putut să-i precizeze tipul. Mi-a mulţumit şi a luat-o acasă, ca s-o studieze temeinic.

Ci a doua zi s-a prezentat la şcoală foarte supărat. M-a făcut cu ou şi cu oţet într-atâta, încât mai că m-am scufundat în pământ de ruşine, noroc că m-a prins un coleg de brâu. Moşul a urlat îndelung la mine, cum că l-am tras pe sfoară şi că-mi voi căpăta binemeritata pedeapsă. Degeaba m-am jurat că eu însumi am prins steluţa, cu propriile mele mâini, că s-a mâniat şi mai tare şi m-a dus în faţa consiliului profesoral, unde a început cumplitul interogatoriu.

Eu le-am povestit tot, de-a fir-a-păr, dar nimeni n-a binevoit să mă creadă. M-au acuzat că am cules o

pietricică obişnuită din prundul Dunării şi am dus-o bătrânului dascăl, ceea ce ar fi fost un gest mârşav, lipsit de recunoştinţă; că am abuzat de încrederea lui şi am săvârşit o ticăloşie. Drept pedeapsă, m-au exmatriculat. Poate că a fost mai bine aşa, deoarece niciodată nu m-a atras cariera ştiinţifică - şi nici primat n-aş fi dorit să devin.

De fapt, m-am bucurat de neaşteptata întorsătură. Un singur lucru regret până azi, faptul că nu mi-au înapoiat steaua căzătoare, întrucât mi-ar fi fost adesea de folos atunci când aş fi vrut să-mi aprind luleaua.

V.

PĂCĂLEALA TRASĂ UNUI LUP BĂTRÂN

- Du-te încotro vezi cu ochii! mi-au spus călugării cei docţi, însă aşa, pe nepusă masă, n-am ştiut încotro să mă îndrept. Nu prea aveam ce căuta în amonte, prin urmare am pornit în aval, către Tolna. N-aveam de unde să ştiu cu certitudine ce va spune taică-meu când va afla că am părăsit cetatea de scaun a arhiepiscopului într-un mod atât de zărpălatic. Poate că sosirea mea neaşteptată îl va surprinde şi se va necăji că nu mi-a trimis în întâmpinare o căruţă. O vreme, am stat pe gânduri încercând să-mi fac planuri de viitor, dar în cele din urmă întoarcerea acasă s-a arătat a fi cea mai potrivită soluţie.

Mi-am strâns catrafusele - asta fără prea multă osteneală - apoi mi-am luat rămas bun de la vestitul oraş. Ca să-mi uşurez drumul, mi-am propus să cobor înot pe Dunăre. Am răzbătut cumva până la Vişegrad,

dar vremea a început să se răcească şi mi s-a făcut pielea de găină. Prin urmare, m-am căţărat pe o plută a tăuţilor şi aproape că am ajuns la Pesta-Buda cu ea. Din păcate, am naufragiat în apropiere de Vaţ, mai precis, în loc să scufunde vasul de care ne-am izbit, buştenii noştri s-au desfăcut din legături. Bietul slovac s-a agăţat de un fir de brad, iar eu, pentru că n-am găsit altul prin preajmă, m-am cuibărit în pălăria cu boruri largi a plutaşului, care îi căzuse de pe cap în momentul catastrofei. Aşa că am străbătut foarte comod ultima porţiune.

Am rămas câteva zile în Pesta-Buda, deoarece nu prea mă trăgea inima acasă. Însă, când a început să ningă, am fost nevoit să pornesc la drum. Cum altcumva? Pe jos. Ici şi colo am întâlnit câte o sanie, m-am şi cerut într-însa; dar cel mai mult am umblat pe jos, lucru cu folos, pentru că nu-mi era atât de frig ca-n sanie.

Am ajuns fără prea multă greutate la marele codru din Bakony, însă aici n-am putut să-mi continui drumul *per pedes*: stratul de zăpadă era prea gros. Ce altceva să fac? M-am căţărat pe un copac şi am început să sar dintr-unul într-altul, ca veveriţele. Cum de nu s-au rupt crengile sub mine? Păi, explicaţia e simplă, omătul s-a îndesat pe tot rămurişul, astfel încât gerul a cimentat şi cea mai subţirică crenguţă, într-atât încât nu putea fi desprinsă nici cu briciul. Astfel, din vârf în vârf, am reuşit să răzbat prin făgetul necuprins

şi am ajuns pe malul Balatonului. Lacul îngheţase bocnă.

Mi-am luat avânt, cu gândul că-l voi străbate patinând, dar abia am pornit să înaintez că m-am împiedicat într-o crevasă şi am picat în nas. Am avut noroc, pentru că nasul mi-a ajuns fix la cealaltă margine a crăpăturii şi am continuat să alunec, dar de data aceasta pe vârful nasului. Dacă n-ar fi fost aşa, sigur m-aş fi înecat.

Nu mi-a plăcut să patinez pe vârful nasului. M-am ridicat în picioare şi m-am întors până la liziera pădurii, unde am încropit în doi timpi şi trei mişcări o sanie. I-am făurit şi un catarg, pe care mi-am întins paltonul în chip de velă. Apoi am urcat în ea şi, după ce vela-palton a prins un pic de vânt, a început să zboare ca o poruncă împărătească. Aşa am călătorit o zi întreagă, ba chiar se înnoptase şi eu tot nu ajunsesem pe celălalt mal, dar nu putea fi departe, deoarece în întuneric am zărit un sat, mai precis, luminiţele ferestrelor sale.

M-am bucurat nespus că voi ajunge în curând la un cătun şi îmi voi putea încălzi trupul rebegit. Bine-bine, dar întâi a intervenit ceva nemaipomenit, deşi, cum bine ştiţi, în viaţa mea am trecut prin destule peripeţii.

Pe măsură ce sania s-a apropiat de mal, am observat că pe gheaţă a apărut o mogâldeaţă întunecată. Apoi încă două siluete, şi altele, şi altele, de m-am trezit în faţa unei întregi haite. Iniţial, am

crezut că nuntesc câinii pe gheaţă, dar apoi, spre marea mea surprindere am constatat că nu erau dulăi, ci lupi înfometaţi. Aveau boturile larg căscate, limba le atârna de-un cot, iar când scrâşneau din colţi, dinţii aruncau scântei pe gheaţă, care săreau haotic, şuierând, până când umezeala le stingea definitiv.

M-am şi văzut condamnat la moarte... Omul se descurcă cu unul, doi sau zece lupi; cu ajutor catargului, aş fi bumbăcit chiar o duzină; dar când vine vorba de o întreagă haită, ei bine... ar fi necesare două catarge.

Atunci mi-a venit o idee genială. E adevărat, abia în clipa din urmă, când m-am trezit în fălcile lupilor, pentru că lighioanele se pregăteau să mă înfulece. Nevoia îl învaţă pe om - cu cât situaţia e mai disperată, cu atât omul devine mai inventiv. E adevărat, cel puţin în cazul meu.

Am smuls cu îndemânare paltonul de pe catarg. Era unul călduros, îmblănit cu piele de lup, aşa că l-am îmbrăcat degrabă. dar nu cum îl purtam de obicei, ci întors pe dos, cu părul în afară. Cum am terminat, am pus piedică saniei, am sărit din ea şi m-am pus în patru labe. Lupii au înmărmurit. S-au oprit cu toţii şi au pornit să urle. Am tras şi eu o hăulită, într-un fel atât de emoţionant, încât întreaga haită a rămas cu gura căscată.

Am urlat, am hăulit şi am rămas în patru labe. Ce-i drept, îmi îngheţaseră palmele, dar le-am frecat de gheaţă şi s-au încălzit, astfel încât a fost mai uşor

să aştept. Deodată, una dintre fiare, cea mai mare, s-a furişat lângă mine şi a mirosit căptuşeala de blană. A simţit mirosul de lup şi, de bucurie, a tras un strănut, apoi s-a întors către ceilalţi. Le-a şoptit ceva, n-am priceput ce anume, dar cred că şi-a anunţat tovarăşii că suntem de aceeaşi teapă.

Însă nemernicii nu l-au crezut, astfel că au venit cu toţii la mine şi mi-au mirosit bunda, iar apoi, când s-au convins că-i din păr de lup, au plecat care încotro: unii hăis, alţii cea!

În cele din urmă, a rămas doar fiara cea straşnică. Pe cât se pare, îi căzusem cu tronc la inimă. Numai că pe gheaţă nu puteam să stau prea mult aşa, pe coate şi genunchi. Îmi era şi frig - şi trebuia să fac ceva, într-un fel sau altul. Am reînceput să hăulesc şi am pornit către mal în patru labe. Lupul s-a luat după mine. Şi-am început să urlăm împreună, eu până aproape că mi-au crăpat bojocii. Neobişnuitul stil de deplasare m-a epuizat.

Slavă Domnului! în cele din urmă am ajuns la gardul unei case şi mi-am aflat salvarea. Într-o clipită, am sărit peste împrejmuire şi, trecut în curte, m-am ridicat în picioare. Însă lupul cel bătrân a sărit la rândul său şi m-a urmat. Când a văzut că umblu în două picioare, imediat şi-a dat seama că l-am amăgit.

S-a repezit către mine negru de furie şi mi-ar fi sfâşiat beregata, dacă dulăul de pază al gospodarului n-ar fi apărut ca ieşit din pământ. Uriaşul ciobănesc n-a stat de şagă, a prins fiara de gâtlej ca pe un iepure şi

a scuturat-o, a scuturat-o, până când a lăsat-o fără suflare.

VI.

CUM I-AM CETLUIT PE PANDURI

Auzind gălăgia, gospodarul în curtea căruia sărisem a ieşit cu puşca-n mână şi aproape că m-a găurit cu ea; dar l-am lămurit asupra celor întâmplate şi i-am dăruit blana lupului ucis, aşa că s-a domolit, m-a chemat în casă şi m-a ospătat. Mi-a prins bine să ajung într-o cameră încălzită, să înfulec cârnaţi proaspăt prăjiţi şi să beau un delicios vin vechi. Am sporovăit cu multă veselie şi când voia bună ne-a dat pe spate, l-am întrebat pe „slăbănogul” de buflea cum de s-a ales cu ditamai burduhanul. Omul cel bun s-a înroşit, ba chiar s-a mâniat, dar l-am împăcat degrabă şi atunci mi-a destăinuit că şi-a dorit să ajungă primarul satului. Ori, o asemenea funcţie publică necesita şi un pântec pe măsură - în cazul lui, lipsă. Ca să-l dobândească, a înghiţit o bucată de drojdie, ceea ce într-adevăr i-a umflat burta, atât doar că a pierdut

alegerile şi a rămas cu ea revărsată peste curea, deoarece stomacul nu i-a putut digera maiaua. Şi-i tare ruşine aşa, deoarece a ajuns în gura lumii şi oamenii râd necontenit de el.

- Uite un caz uşor de doftoricit, mi-am liniştit gazda. Înghiţiţi degrabă vreo două-trei kilograme de făină ca să se amestece cu drojdia şi să se preschimbe în pâine. Aluatul va fi digerat fără probleme şi aşa burta va scădea.

Ca urmare a sfatului înţelept, i-am devenit atât de drag gazdei mele încât, în cele din urmă, m-a dus până acasă cu propria-i sanie.

Bineînţeles, ai mei au fost foarte surprinşi, dar s-au bucurat la fel de mult să mă vadă. Iar după ce mi-am povesti aventurile, tata a înţeles că nu eram croit pentru o carieră preoţească - şi a ajuns la concluzia că mi s-ar potrivi cel mai bine o funcţie publică. I s-a părut că sunt anume croit pentru aşa ceva - doar am stabilit de comun acord, în consiliul de familie, că în tot judeţul nu există cineva mai deştept decât mine. Chiar dacă nu voi deveni arhiepiscop, cu siguranţă Dumnezeu mă va ajuta să devin un subprefect sau un judecător.

Ci, până să mă aciuiesc ca grămătic pe lângă judele din satul nostru, mai întâi a fost nevoie să-mi revin după osteneala cu învăţatul şi să mă familiarizez cu meşteşugurile dresării copoilor, jucatului de cărţi, vânătorii, călăritului şi golirii paharelor cu băutură. Nu că nu m-aş fi priceput la aceste îndeletniciri

străbune - nemeşii dovedesc un talent înnăscut la toate acestea -, însă în perioada studiilor m-am cam lăsat pe tânjală, aşa că aveam nevoie de un pic de exersare suplimentară, fără de care n-aş fi atins nivelul de calificare necesar.

Ei bine, vorba multă, sărăcia omului. Cine nu ştie să tragă la măsea, să-mperecheze popii şi să mâne bidivii? În tot judeţul, unul singur era în stare să înghită pe nerăsuflate o găleată de vin, să conducă un atelaj de patru armăsari fără ajutorul frâielor, numai fluierându-le şi să piardă necontenit la şaişase - şi ăla eram eu! Într-un interval de timp relativ scurt, am dobândit o asemenea măiestrie în toate aceste îndeletniciri, încât n-a mai rămas nici un impediment să încep serviciul public.

Într-o preafrumoasă zi de vară, m-am pregătit şi, împreună cu tata, ne-am dus la cancelaria judelui ca să-mi fac intrarea festivă în administraţia provincială. Când am ajuns în curte, unde străluceau prin alăturare plugul, caleaşca, grapa, căpiţele de fân, cocina şi ghivecele cu muşcate, a apărut de undeva un ogar prost-dispus şi m-a atacat. Pe mine, cel care a înfruntat fără să clipească ditamai haita de lupi! Bineînţeles că n-am luat în serios o jigodie descreierată, însă pacostea n-a stat la poante, ci şi-a înfipt colţii în carâmbul cizmei mele.

Atât şi a fost suficient. I-am tras un şut în coaste, de s-a trezit picând cu un icnet în cealaltă parte a ogrăzii şi a dispărut urlând de durere. Când colo, ce-a

urmat? A apărut judele, roşu ca racul şi, supărat nevoie mare, s-a apropiat mânios şi s-a interesat urlând, cine a îndrăznit să-l molesteze pe cel mai drag dintre câinii săi?

M-am prezentat liniştit în faţa lui şi am recunoscut că îndrăzneţul respectiv am fost chiar eu, deoarece potaia m-a muşcat. Măreţul reprezentant local al judeţului a slobozit o salvă de înjurături care a terfelit toată ascendenţa noastră pe linie maternă de la străbunică încoace, apoi a scos puşca. Ajunşi aici, mi-am dat seama că nu-i de glumă, am sărit şi, până să percuteze cuiul, am prins cocoşul flintei, i l-am rupt, apoi i-am curbat ţeava pe genunche. În continuare, i-am smuls puşca din mână şi am ridicat-o ameninţător deasupra capului, ca pe o măciucă şi l-am avertizat că aici îşi va afla sfârşitul dacă îndrăzneşte să se atingă de mine, un nobil maghiar.

La auzul tămbălăului, a apărut o mulţime de slugi, rândaşi, lachei, vizitii şi panduri, care s-au îmbulzit în jurul nostru. Judele a poruncit să fiu prins şi legat. Puhoiul de oameni s-a aruncat spre mine, iar tata, văzând primejdia, m-a îndemnat să fug, altfel măritul jude îmi va atârna ştreangul de gât,

Ci eu am pornit vitejeşte să-i bumbăcesc şi cum îl nimeream pe careva, cum pica jos fără să se mai ridice. Din nefericire, careva dintre panduri a aruncat un laţ peste umerii mei şi l-a strâns atât de tare încât mi-a blocat braţele. Astfel, celorlalţi le-a fost uşor să-

mi încătuşeze mâinile, după care, purtându-mă cu alai, m-au încuiat într-o temniţă.

Nu m-au ţinut prea mult pe-acolo. Judele l-a pus pe un iobag să înhame caii şi m-a trimis la reşedinţa de judeţ, sub paza a doi panduri cu baioneta la armă. Am chicotit în barbă, atât de sigură îmi vedeam scăparea. I-aş fi putut pocni oricând pe cei doi gardieni, dar lucrurile s-au aranjat în aşa fel, încât n-a trebuit să-i rănesc pe sărmanii oameni.

Către asfinţit, am ajuns la o ceardă [han - n.t.], unde pandurii poposeau de obicei. A intrat şi vizitiul, aşa că am rămas singur în căruţă. Se distra lumea în draci: lăutarii mai că rupeau strunele ceterilor, în vreme ce chefliii răcneau din toţi bojocii.

Către miezul nopţii mi s-au întors şi pandurii, şi ţăranul. Umblau destul de împleticit. Am pornit mai departe. Între timp, eu îmi scosesem cătuşele de pe încheieturi şi, cu un surâs înţelegător, mă uitam cum se reazămă umăr în umăr cei doi viteji aghesmuiţi. Peste un pic de timp, deja sforăiau şi suflau ca două goarne. Nici n-au bănuit că le-am cetluit picioarele cu cătuşa mea şi că le-am şterpelit din desagă o altă cătuşă, cu care le-am legat mâinile. Am azvârlit în colb puştile - cu baionete cu tot, apoi i-am şuşotit vizitiului la ureche să se oprească, altminteri o să dea de bucluc.

Dar şi ţăranul dormea. Ce să fac? L-am ridicat încetişor de pe capră, i-am luat pălăria şi sumanul, apoi l-am legat cu priponul cailor de un copac de la

marginea drumului. Când am terminat cu el, mi-am aruncat pălăria-n cap, m-am înfofolit în suman, am urcat pe capră, am pocnit din bici şi am ajuns atât de repede în Szekszárd, că pandurii n-au ajuns să se trezească din beţie. S-au deşteptat abia în curtea prefecturii şi s-au minunat să mă audă cum dau raportul căpitanului cetăţii: judele v-a trimis aceşti doi delicvenţi, care i-au omorât câinele şi au ameninţat că-l vor ucide şi pe el.

Comandantul a văzut cât de beţi erau pandurii - deci a crezut cu uşurinţă povestea că, la matoleală, n-au ştiut ce fac.

Gardienii au încercat să se apere şi să se jure că eu sunt vinovatul. Atunci am dus mâna la buzunarul sumanului şi m-am prefăcut că încerc să scot scrisoarea judelui. Cum însă n-aveam nimic asemănător, am scornit că am uitat-o acasă. Sever, căpitanul mi-a poruncit să mă întorc imediat acasă şi să-i aduc actul de întemniţare.

Am sărit imediat sus, pe capră şi am dispărut atât de repede încât nu m-au revăzut în veci. Desigur, pe cei doi candrii i-am lăsat acolo. Nu ştiu ce-au păţit ei, dar eu i-am înapoiat ţăranului cel legat de pom, care dormea dus în continuare, toate lucrurile: carul, caii, sumanul şi pălăria.

Apoi am întins-o.

VII.

CUM AM DEVENIT PĂDURAR

Ehehei! Am scăpat de funia călăului, dar ce să fac în continuare? Nu mă puteam întoarce acasă, unde probabil că mă căutau pandurii după ce lămuriseră neînţelegerea cu comandantul din Szekszárd. În plus, m-am întristat când m-am gândit la ai mei şi la faptul că nu s-a împlinit dorinţa lui tata. Ştiţi, să mă vadă că ajung subprefect. Dar nu de aceea mă cheamă Háry János ca să mă descurajeze orice fleac. Mă duc să-mi aflu norocul în lume, mi-am spus şi va fi să fie cumva. Se poate trăi şi altfel, nu numai ca subprefect.

Zis şi făcut. Am pornit spre apus, căci mă grăbeam să trec hotarul iubitului meu judeţ. Pe drum, m-am întâlnit cu Felu' Acritură, cunoscutul haiduc şi, stând de vorbă sub un păr sălbatic, ne-am împrietenit. Felu' tare ar fi dorit să intru în ceata lui, dar n-aveam chef de meşteşugul cu pricina. Nici n-a forţat nota. Dar mi-a dat un sfat, să-mi încerc norocul la curtea contelui Ypsilon, unde tocmai se căuta un vizitiu de

gală, deoarece cel dinainte şi-a pierdut minţile şi le-a căutat pretutindeni, până şi în cufărul din spatele trăsurii. Nu s-au descurcat cu el, aşa că l-au băgat la balamuc.

I-am ascultat povaţa şi m-am îndreptat agale către castelul grofului Ypsilon. Din păcate, am ajuns prea târziu, întrucât cu doar o oră în urmă magnatul îl desemnase ca vizitiu pe fiul administratorului său. Însă mi-a propus să mă angajeze ca paznic de vânătoare, dacă accept.

Bineînţeles că am fost de acord.

Aşa am devenit pădurarul contelui Ypsilon. E o slujbă foarte frumoasă şi, mai ales, nu prea îi dă de lucru omului, trebuie doar să te plimbi în jurul codrului. Şi să ai grijă de sălbăticiuni, să n-o ia razna. Hălăduiau pe acolo în turme cerbi, mistreţi, urşi, zimbri, lei... am vrut să spun hiene. Şi se împăcau de minune unii cu alţii, ca nişte fraţi. Nu-mi dădeau nici o durere de cap.

Uneori venea stăpânul şi împuşca unul, doi, după cum avea chef. Altădată venea însoţit de câte un oaspete, iar printre aceştia era câte unul căruia trebuia să-i priponesc vânatul, pentru că nu l-ar fi nimerit defel în mişcare. Mie tocmai ăştia îmi plăceau, deoarece totdeauna îmi dădeau un ciubuc consistent. Şi-aş fi trăit acolo până la moarte, dacă n-ar fi fost păsărica domnişoarei contese.

Într-o dimineaţă, în vreme ce-mi parcurgeam rondul în jurul brădetului, am văzut cum o mulţime de

oameni începe să alerge către pădure. Oare ce s-o fi întâmplat? m-am întrebat. Pe măsură ce s-au apropiat, i-am recunoscut, erau slugile de la castel. Fete, femei, copii, căruţaşi, bucătari goneau cu toţii către mine. Se opreau sub fiecare arbore, apoi fugeau mai departe. M-am uitat cu mai multă atenţie şi atunci am văzut că urmăresc o zburătoare: papagalul cel policolor şi drăguţ al demoazelei - ştia şi să vorbească. Pasărea trecea de la un copac la altul, fără ca să poată fi prinsă, deşi oamenii tare ar fi dorit, pentru că domnişoara contesă îi urmărea din fereastră şi, cu certitudine, o fi promis vreo recompensă importantă celui care i-ar fi adus înapoi răsfăţata. S-au căţărat în arbori, au încercat s-o momească, s-o alunge, au aruncat cu pietre în ea, au puşcat-o cu jeturi de apă, dar papagalul îşi lua zborul ori de câte ori reuşeau să se apropie de el. Şi chicotea pe seama lor, deoarece ştia şi să râdă, şi le striga urmăritorilor:

- Nebunilor!

Apoi zbura mai departe.

Aşa a ajuns până la pădurea de brad. S-a lăsat pe un copac din apropiere şi a început să zbiere de acolo:

- Nebunilor, nebunilor, nebunilor!

Slugile epuizate s-au prăbuşit inerte pe pajişte şi m-au implorat gâfâind să-i ajut la capturarea păsăricii. Am zâmbit pe sub mustaţa abia mijită şi i-am îndemnat în glumă s-o prindă ei.

- Nene Ioanci, ajută-ne, să te binecuvânteze Dumnezeu! m-a rugat o cameristă după ce şi-a recăpătat suflarea. Altfel cuconiţa ne va alunga pe toţi.

- Ei, bine! i-am răspuns. Hai s-o prindem.

Niciodată n-am fost în stare să nu dau curs rugăminţii unei femei. E adevărat că mi-au cerut ceva destul de rar, dar ce contează asta acum?

M-am căţărat imediat în arbore şi m-am apropiat cu grijă de păsărică. Dar jivina cea înaripată m-a văzut, a chicotit, a tras un chiuit şi s-a mutat cu un copac mai încolo. M-am înfuriat peste măsură când slugile au început să râdă de mine. Am sărit din brad şi m-am apropiat de pomul unde pacostea îşi aranja penele.

Dintr-o mişcare, am smuls arborele din rădăcini, de-au îngheţat cu toţii. Însă pasărea s-a mutat iarăşi pe altul. Dar îi pierise cheful de râs. Am smuls şi următorul fir de catarg, dar a întins-o şi de pe acela. Am rărit aşa vreo zece brazi, cu toate acestea, n-am putut prinde fugara. Deşi eram pe cale s-o înhaţ, când m-a strigat bucătarul, în numele Domnului! să nu distrug pădurea contelui, că va fi vai şi amar de capul meu.

Avea dreptate socaciul, mi-am dat şi eu seama. Am decis să pun gheara pe papagal în alt fel, dar pentru aceasta trebuia să smulg alţi doi copaci. Primul, cel pe care s-ar fi dus păsărica, iar al doilea, cel pe care tocmai se afla. L-am dezrădăcinat întâi pe cel despre care ştiam că va fi ales ca ţintă şi, când am

terminat, l-am scos şi pe cel pe care stătea. Aşa am zăpăcit-o, pentru că, deşi avea tot restul pădurii înainte, nu mai ştia încotro s-o ia.

Nu trebuie să ne minunăm de tulburarea unei zburătoare care îşi petrecuse întreaga viaţă închisă într-o colivie. Fâlfâia deasupra noastră, în aer. În vreme ce încerca să se gândească unde să zboare, mi-am aruncat cu îndemânare pălăria în sus, astfel încât să se rotească. În cădere, semăna cu un erete.

Speriat, papagalul şi-a băgat capul la cutie şi, când pălăria s-a aruncat asupra lui, a îngheţat şi au picat împreună pe sol.

Acum a fost uşor de capturat. A rămas întins pe pământ, de parcă s-ar fi strivit în cădere. Penele policolore i s-au albit într-atât, încât a trecut un ceas până când şi-a recăpătat înfăţişarea pestriţă şi vocea.

Dar acum nu mai striga: Nebunilor, nebunilor! Ci suspina fără încetare:

- Vai mie! Vai mie!

VIII.
CUM I-AM CERUT MÂNA DOMNIŞOAREI CONTESE

Pentru că niciodată nu mi-a plăcut să mă fălesc cu faptele mele, drăguţul papagal i-a fost înapoiat domnişoarei contese de altcineva. Totuşi, am fost chemat la castel încă în aceeaşi zi. M-au condus drept în faţa duduiţei, care locuia într-o cameră cu totul şi cu totul albă. Mobilele fuseseră sculptate din fildeş şi aurite. Rar vede omul de rând aşa ceva. Dar toată splendoarea interiorului pălea în faţa frumuseţii domnişoarei. Părul bălai îi strălucea cu reflexe aurii. Ochii albaştri păreau să fie doi luceferi de dimineaţă. Buzele îi erau mai roşii decât rubinul, iar fruntea mai albă decât zăpada. Purta pe trupuşoru-i minunat o rochie în toate culorile curcubeului. Părea un înger coborât din Cer şi tocmai mă întrebam dacă ar trebui să îngenunchez sau să-i sărut mâna, când mi s-a

adresat cu o voce mai dulce decât un tril de privighetoare:

- Eşti un flăcău de treabă, dragul meu Ioanci.

Mi-am îndreptat spatele cât de tare am putut, apoi mi-am răsucit mustăcioara şi tocmai i-aş fi răspuns că „sunt cel care sunt”, când şi-a întins mititica mânuţă spre mine şi a pornit din nou să cuvânte:

- Dragul meu Ioanci, îţi mulţumesc că mi-ai prins pasărea. Îţi voi rămâne pe deplin recunoscătoare. Spune-mi, dragul meu Ioanci, ce-ţi doreşti? Zi şi se va împlini.

După ce i-am sărutat mânuşiţa respectuos, mi-am scos iarăşi pieptul la vedere, mi-am adunat toată ştiinţa de carte şi i-am răspuns aşa:

- Sunt fericit că am putut să-i prilejuiesc domnişoarei o asemenea bucurie. De dragul domnişoarei l-aş prinde şi pe Scaraoţchi şi nici atunci n-aş cere vreo răsplată. Dar dacă ar fi să-mi doresc ceva, aş cere-o chiar pe domnişoara, deşi ştiu că nu mi-este dat să am parte de o bunătate ca aceasta.

- Mare şnapan eşti, dragul meu Ioanci! a spus angelica demoazelă, iar eu m-am simţit cum mă încălzesc ca primăvara în lumina primelor raze de soare.

- Ce poate să facă omul când vede atâta frumuseţe? i-am răspuns.

- Ho-ho! a protestat tulburată, nu mă potopi cu linguşeli. Ştii ce, Ioanci? Dacă nu vrei să primeşti

nimic de la mine, te fac companion de călărie, să ne întâlnim în fiecare zi.

Şi aşa am devenit cavalerul însoţitor al duduiţei. Mi-au dat un armăsar fermecat, auriu, în vreme ce domnişoara călărea un bidiviu alb.

În fiecare dimineaţă, goneam până sub poala pădurii şi ascultam fluieratul mierlelor. Pe drum, vorbeam despre una-alta. Domnişoarei îi plăcea să asculte cum îmi povesteam isprăvile, iar pe unele dintre ele a trebuit să i le repet de vreo zece ori. O dată i-am zis şi cum am venit pe lume, călare pe spatele berzei. Şi-a clătinat minunatul căpşor, apoi m-a ameninţat cu un degeţel:

- Ca să vezi, Ioanci! Tu ai fost neastâmpăratul care te-ai suit pe barza care a vrut să mă ducă din Pădurea Neagră.

- Ehehei! am chiuit. Acum pricep eu de ce domnişoara mi-a fost atât de cunoscută. De-aia, bineînţeles! Da, îmi amintesc. Cine ar fi crezut că lucrurile se vor schimba? Fir-ar să fie. Dacă ar fi fost invers, eu aş fi devenit contele Ypsilon, iar domnişoara Háry Iulişca. Nu cred să ne fi întâlnit atunci. Ei, şi-aşa e bine!

Şi cum sporovăiam şi tăifăsuiam noi amândoi, deodată s-a poticnit surul domnişoarei. Aproape că mi s-a oprit inima de spaimă. M-am speriat, pentru că duduiţa a zburat de pe spatele calului şi am reuşit s-o prind abia în ultimul moment. O singură clipă să fi întârziat, sigur ar fi căzut pe pământ şi poate că s-ar fi

lovit rău de tot. Aşa n-a păţit nimic, numai calul i s-a ologit.

Am palpat piciorul sărmanului bidiviu, l-am masat, l-am smucit, dar nicicum nu putea să calce pe el. Ce era de făcut? Castelul era încă departe. Nici nu se cuvenea s-o urc pe duduiţă în spinarea calului meu şi să tropotim amândoi până acasă. Mi-am bătut capul, mi-am sfărâmat creierii ca să dau de o rezolvare, dar nu mi-a venit nici o idee.

M-am înfuriat pe propria-mi căpăţână şi i-am tras un pumn, ceea ce a produs imediat rezultatul scontat, deoarece, aşa cum amnarul îşi aruncă scânteia, mi-a sărit în minte un gând nemaipomenit.

Am rugat-o pe domnişoară să urce din nou pe sur; dar se temea că animalul nu mai poate umbla şi ea va pica din nou. Am îmbărbătat-o să nu se teamă de nimic cât timp mă vede alături şi asta a avut efect. Am ajutat-o să se aşeze în şa, apoi am luat în spinare surul cu demoazelă cu tot şi i-am dus aşa până acasă, la castel. Iar pe armăsarul şarg l-am prins de frâu şi l-am purtat după mine.

Acasă, s-au minunat cu toţii. Toată lumea spunea că în veci n-au văzut aşa ceva. Ci groful a râs de mine şi a spus că mai uşor ar fi fost s-o pun pe domnişoară pe calul gălbui şi să-l conduc de frâu pe sur. Recunosc cinstit, avea dreptate, dar pentru asta nu i-ar fi trebuit un Háry János. Ce e important, domnişoara m-a îndrăgit atât de tare încât nici că se poate povesti. M-a

numit „salvatorul meu” şi „dulcele meu Ioanci”. Şi mi-a zâmbit ca un măr copt.

Cu siguranţă că nu curge apă în venele mele, iar bunul Dumnezeu nu m-a făcut un flăcău bleg. Am hotărât să fac un pas foarte important. Odată, pe când călăream împreună, mi-am dres vocea şi i-am zis lămurit... ei, oare ce i-oi fi spus?

- Văd că domnişoara mă iubeşte.

- Bineînţeles că mi-eşti drag, dulcele meu Ioanci, a răspuns sufleţelul. Nici n-aş putea să trăiesc fără tine.

- Ştiam, am aprobat-o clătinând din cap. Nici nu se poate altcumva, pentru că şi eu o iubesc tare mult pe domnişoara, de aceea v-aş ruga să-mi deveniţi soţie. Doamne-ajută! tare v-aş cinsti.

Micuţa contesă a râs, s-a bucurat vizibil la auzul acestor vorbe sincere şi îndrăzneţe. Atât de tare au încântat-o încât mai c-a picat iarăşi din şa. Iar apoi am început să-i făgăduiesc că o voi îmbăia în lapte şi miere, că o voi purta pe palme, ba chiar că voi respira în locul ei dacă îi va cădea greu o asemenea sarcină. A devenit serioasă şi m-a mângâiat, spunând: „Bine!” Ci a pus condiţia să plec în lume să-mi caut norocul, să devin faimos şi încununat de glorie, iar după voi săvârşi ceva nemaipomenit să-l rog pe rege să mă înnobileze cel puţin în rang de baron, dacă nu se poate să fiu conte. Pentru că altfel taică-său nu va fi de acord să-şi dea fata după un nemeş oarecare. Chiar dacă micii nobili unguri nu sunt nişte fitecine.

Am recunoscut cinstit, zău că sufleţelul avea dreptate. M-am juruit că-i voi rămâne credincios până la moarte, ba chiar şi după aceea. Şi i-am promis că nu voi avea pace până când, ca urmare a vreunei isprăvi de seamă, regele îmi va pune coroana de conte pe frunte.

IX.

O ÎNTÂLNIRE CU DIAVOLUL

Oricât de tare m-a durut inima, n-am avut altă opţiune. Mi-am luat rămas bun de la toţi cei din casa contelui Ypsilon. Deja luasem hotărârea să mă înrolez în armată şi să mă prezint în tabăra din Győr, unde oştirea de viteji se pregătea să-l înfrunte pe marele Napoleon. Dar înainte de toate, am trecut pe acasă ca să-mi iau rămas bun de la părinţi.

A trebuit să vin noaptea, pentru ca solgăbirăul să nu afle de vizită. Am aşteptat în pădure până când a sosit momentul potrivit şi, pe la miezul nopţii, am pornit. M-am strecurat până la marginea satului, unde, într-o colibă dărăpănată, îndepărtată de restul caselor, locuia lelea Kati, doftoroaia care-mi peticise urechea. Fereastra îi era luminată, nimic de zis, lucru normal. Însă am auzit un fel de cucurigu ca un geamăt. M-am furişat curios către geam ca să arunc o privire, însă în zadar, deoarece o perdea roşie ascundea restul

încăperii. În schimb, am auzit întruna cucurigul gemut.

Mi-am zis, probabil că baba boscorodeşte cine ştie ce farmece şi m-am pregătit să merg mai departe, când geamătul de durere s-a preschimbat într-un ţipăt oribil. M-am decis să intru şi să văd ce se întâmplă. Şi-am dat să trec pragul.

În clipa aceea, uşa s-a trântit de perete şi ceva m-a izbit năpraznic în piept, de parcă m-ar fi trăznit. O umbră înspăimântătoare s-a strecurat pe lângă mine.

Cu chiu, cu vai, am reuşit să mă târăsc până în cameră şi ce mi-a fost dat să văd! Lelea Kati atârna cu ambele mâini legate de grinda din coama casei, gura îi era astupată cu nişte câlţi, iar pieptul îi sângera din belşug. I-am scos căluşul din gură şi am întrebat-o ce i s-a întâmplat.

Sărmana mi-a şoptit cu o voce chinuită, pentru că de-abia mai pâlpâia viaţa în ea, că diavolul a legat-o ca să-i jupoaie pielea, să-i smulgă inima, s-o usuce, ca s-o doftoricească astfel pe Talpa Iadului, bunica tartorilor. Aceasta fusese lovită de dambla şi s-ar fi înzdrăvenit numai dacă dracul i-ar fi adus inima leliţei s-o ronţăie. Apoi m-a îndemnat să mă strecor sub pat, să scot de acolo o sticluţă cu agheazmă şi să stropesc pragul casei cu ea, altfel Michiduţă se va întoarce. Aşa reuşise şi adineaori să se strecoare înăuntru, pentru că doftoroaia uitase să presare apă sfinţită pe prag. Vreme de o sută de ani, s-a îngrijit de fiecare dată să-l stropească zi de zi şi vreme de o sută de ani demonul a

pândit un prilej s-o înhaţe pe babă. Iar acum chiar ar fi jupuit-o de vie, dacă n-ar fi avut ghinionul să trec pe acolo şi să i-o scap din gheare.

Când lelea Kati a terminat de povestit toate acestea, m-a rugat să-i slobozesc mâinile din legătură, deoarece îi amorţise întregul trup. Am vrut să tai funia, dar m-a trăznit iar o lovitură soră cu cea primită la intrare. Baba mi-a atras atenţia să aghesmuiesc şi cânepa, precum am făcut pe dată. Dumnezeule mare! Funia s-a desprins imediat singură şi am văzut că nu era una răsucită din câlţi, ci o spurcăciune de şarpe, care a mierlit-o imediat. Cu un şut, l-am dat afară din casă.

Odată isprăvite toate cele, doftoroaia s-a întins în culcuş ca să se odihnească un pic. A scos o pomadă fermecată, cu care şi-a uns pieptul acolo unde diavolul se apucase s-o jupoaie şi deîndată s-a simţit mai bine. Curând, şi-a revenit pe de-a întregul şi a început să-mi mulţumească pentru că am scăpat-o de demon. Am încercat să evit efuziunile, dar băbuţa m-a oprit şi m-am rugat să-i cer orice, pentru că îmi va îndeplini pe dată dacă îi va sta în putere.

Eu nu i-am cerut nimic. I-am mărturisit că mă duc la oaste şi aş dori să înfăptuiesc ceva nemaipomenit, ca apoi regele să mă înnobileze. Nu mă putea ajuta cu absolut nimic ca să devin conte. Dar doftoroaia a insistat că există o posibilitate de a-mi înlesni năzuinţa.

- Ce anume? m-am interesat.

- Pot să te ajut mult, fiule, mi-a zis. Dacă tu te duci la război, rişti să-ţi scurteze căpăţâna sau să te împuşte. Nu merită nici să ajungi rege dacă e să mori pentru asta.

- E adevărat, am aprobat-o.

- Ei, vezi? Am o unsoare cu care, dacă te ungi pe piele, n-o să te vatăme nici glonţul, nici sabia. Numai să ai grijă să nu-ţi speli trupul cu apă. Ar îndepărta pomada şi atunci vei rămâne din nou fără apărare.

Ceea ce mi-a împărtăşit doftoroaia m-a bucurat peste măsură şi i-am mulţumit pentru bunăvoinţă. Prin urmare, a adus leacul vrăjit, l-a turnat într-un ceaun, a aruncat mai multe fiare ruginite în lichid şi, când acestea s-au topit şi au devenit o parte a conţinutului, mi-am uns trupul cu el. Pe loc, am încercat să-mi înfig cuţitul în piele, dar cum am atins-o lama i s-a rupt deîndată.

Am plecat de la coliba lelei Kati potopind-o cu mulţumiri şi am luat-o agale către casa părintească. S-au bucurat foarte mult să mă vadă, dar n-am putut să rămân prea mult, deoarece începuseră să se ivească zorile. Tata mi-a dăruit unul dintre cai şi sabia cu care pe vremuri îi rărise pe başbuzuci. Arma mi-a prins tare bine, însă nu mi-a fost dat să mă bucur de cal.

Am traversat un codru foarte des şi am adormit în şa. Nu ştiu cum s-a întâmplat şi nici până azi n-am găsit o explicaţie. Ajunge să ştiţi că de dimineaţă m-am trezit cum spânzur agăţat de creanga unui frasin. Mantaua mi se prinsese într-un ciot al ramurii şi eu

rămăsesem acolo, în vreme ce bidiviul trecuse liniştit mai departe, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Numai bunul Dumnezeu ştie încotro a luat-o, de un singur lucru era sigur, atârnam agăţat de creangă ca o păstaie de roşcovă şi nu reuşeam să mă eliberez.

Poate că aş spânzura şi azi acolo, dacă nu s-ar fi pornit vântul şi n-ar fi început să mă legene. Am început să dau din picioare şi am prins un avânt de m-am răsucit în aer ca un cărăbuş pironit de-un ac în insectar. Şi m-am rotit din ce în ce mai iute, tot mai iute, de mă cuprinse ameţeala când, în sfârşit, s-a rupt mantaua. Am făcut o tumbă îndrăzneaţă în aer şi am atins pământul în picioare, de-am surprins-o pe ciocănitoarea din copacul vecin. Probabil că şi-a zis, uite ce ditamai pisică înveşmântată, pentru că s-a repezit cârâind să-şi caute scăpare în miez de codru.

Iar eu m-am îndreptat spre Győr.

X.

CUM M-A NIMERIT GHIULEAUA

În aerul taberei din Győr plutea mirosul de praf de puşcă. Când am ajuns acolo, deja terminaseră pregătirile pentru întâmpinarea lui Napoleon. Ce-i drept, erau viteji destui; în ciuda acestui fapt, m-au primit cu dragă inimă, deoarece aveau mare nevoie de feciori vânjoşi ca mine. Cel puţin aşa s-a exprimat domnul căpitan în faţa căruia m-am prezentat.

Întâi m-a luat la întrebări ca să afle la ce mă pricep. Păi, şi i-am înşirat: sunt în stare să prind lupul cât încă suflă, să smulg copacii din rădăcini, să ademenesc stelele de pe cer, să-l ajung din urmă pe iepurele talpă-iute şi altele asemenea. Dom' căpitan m-a aprobat, apoi a clătinat din cap şi a declarat că toate-s bune şi frumoase, dar înainte de toate vrea să afle dacă mă pricep la cai? Ştiu să călăresc?

Mai că mi-a sărit muştarul, când am auzit ce şi-a permis să mă întrebe! Pe mine, pe viteazul Háry János! Dar n-aveam de ce să mă burzuluiesc, dacă

doream să fiu acceptat în rândul disciplinat al soldaţilor.

- Dacă ştiu? am răspuns. Apoi cum să nu ştiu, cât timp am fost companionul de călărie al domnişoarei contese Ypsilon, de dragul căreia m-am înrolat în armată?

Cât timp l-am lămurit, un husar de rând a adus un armăsar bălan, bidiviul comandantului, în spinarea căruia niciodată n-a stat vreun alt om, pentru că nu l-a îngăduit pe niciunul. L-am întrebat pe dom' căpitan dacă am voie să-l încalec? Comandantul a răspuns că el nu mă sfătuieşte s-o fac, dar dacă a văzut că ţin atât de mult să mă avânt pe cal, în cele din urmă şi-a dat acordul.

Cât să zici peşte, m-am săltat în spinarea armăsarului şi l-am smucit de frâu. Totul s-a întâmplat atât de repede, încât calul nici n-a realizat ce se întâmplă; dar când m-a simţit că-s în spate, s-a cabrat dintr-odată şi a încercat să mă scuture. Însă de această dată îşi găsise naşul. I-am strâns coastele cu genunchii, de se auzea cum pocnesc oasele; iar cu degetul gros i-am trăznit o castană tocmai în creştet, de-a fost nevoit să se sprijine în toate cele patru picioare ca să nu pice grămadă. S-a minunat căpitanul şi toată oştirea dimprejur, deoarece se adunaseră cu toţii ca la spectacol să-mi admire vitejia.

Ci bidiviul, când şi-a recăpătat puterea, s-a ridicat din nou în două picioare şi a încercat tot ce-a putut ca să mă arunce jos. L-am lăsat o vreme să se joace, dar

când m-am plictisit de prea multa vânzoleală, i-am tras o palmă pe obrazul drept de aproape că i-am strivit căpăţâna. Asta-i nimic! După ce-a încasat teribila palmă, a început să se rotească şi se învârtea atât de iute, încât ce-i care au văzut faza au povestit că nici nu vedeau ce se întâmplă.

Se răsucea iute ca fusul, iar eu îi strângeam pieptul cu putere. Într-un sfârşit, a ameţit şi s-a oprit ţeapăn cu toate picioarele înfipte în pământ. Şi-a lăsat capul să cadă şi şi-a privit stăpânul cu tristeţe, care nu l-a căinat, ci l-a apostrofat mulţumit:

- Aşa-ţi trebuie, năbădăiosule! Uite că ţi-ai aflat naşul!

- Chiar şi l-a găsit! a repetat oştirea şi m-au privit cu multă stimă, ca pe unul care reuşise să-l îmblânzească pe nărăvaşul comandantului.

E sigur că niciodată nu şi-a mai făcut de cap. La fel de adevărat e că nimeni altcineva nu i s-a urcat în spinare, deoarece căpitanul mi l-a dăruit şi, călare pe el, am luptat în toate bătăliile.

Dar, înainte de toate, am coborât de pe cal, m-am prezentat în faţa căpitanului şi i-am raportat că am terminat demonstraţia menită să arate cât mă pricep la călărie. Am bătut palma, ofiţerul m-a încorporat de dată şi a rânduit să-i stau alături ca aghiotant.

Abia s-au întâmplat toate acestea că în tabără a început agitaţia. Oamenii strigau că vin francezii. De pretutindeni, s-a auzit zăngănitul armelor, bubuitul tunurilor, şuierul săbiilor, tropotitul copitelor.

Căpitanul meu şi eu am stat liniştiţi, în vreme ce lumea alerga încolo şi încoace, deşi încă nimeni nu zărise vreun francez.

Comandantul s-a răsucit spre mine şi a ordonat:

- Măi Ioanci, te-ai lăudat că ai nişte ochi ce văd până în adâncul oceanului. Urcă repede în vârful crăcanei de la fântână şi vezi unde se află inamicul.

Ca un bun soldat, m-am supus pe dată şi într-un minut m-am cocoţat sus pe cumpănă, de unde mi-am rotit ochii precum Iencea Sibiencea în vârful steiului. N-a trebuit să-mi încordez privirea, am remarcat imediat că oastea inamică se mişcă undeva la o distanţă de douăzeci-treizeci de mile. L-am informat pe căpitan unde stă amplasată artileria, unde aşteaptă cavaleria şi, dacă nu mă înşel cumva, câte medalii poartă Napoleon prinse-n piept.

Cât timp am cumpănit, am arătat şi am explicat, dintr-odată m-am prins cu amândouă braţele de pântec. Ceva cumplit mă izbise fără veste, mai să mă arunce din vârful stâlpului. Ce se întâmplase? Când mi-am luat mâinile de pe burtă, în palme mi-a apărut ceva rotund. Era fierbinte ca jăratecul şi de dimensiunea unui bostan. L-am examinat bine şi bine am văzut că-i o bombă. O veritabilă ghiulea. Cu ea mi-au tras una în foale. Pe nepusă masă, m-am speriat un pic, deoarece mi-a trecut prin cap gândul că bombele explodează şi l-ar putea ucide pe iubitul meu căpitan. Am apucat ghiuleaua şi am aruncat-o degrabă în ghizdul fântânii, astfel încât să se izbească de fund

şi să-i piară cheful de a scoate capul. A şi explodat, a tras o bubuitură de-a desfundat până şi urechile surzilor.

La auzul bubuiturii, s-a produs o mare tulburare în rândul trupelor. Cineva a strigat: ne atacă francezii! Şi viteaza oaste ungurească s-a tulburat într-atât încât şi-au pierdut cu toţii capul şi, companie după companie, au luat-o la fugă. Goneau ca iepurii. Doar noi doi am rămas neclintiţi, eu şi căpitanul meu.

Am strigat din răsputeri, staţi! Degeaba. Fugeau înghiţind pământul.

Între timp, a apărut şi infanteria franceză. S-a lansat într-un atac la baionetă şi a ajuns la o depărtare de circa o sută de paşi. Când m-au zărit, au început să dea din mâini, probabil că arătau, uite-l pe cel care a prins ghiuleaua cu pântecul.

Iată-l deci! Mi-am scos sabia şi i-am ameninţat pe francezi că dacă îndrăznesc să se apropie mai mult vor da de necaz. Li s-a înmuiat curajul deîndată. Au renunţat la tempo-ul de asalt şi au pornit să ne urmărească la pas. Pe noi, adică toată armata ungurească.

Căpitanul continua să-i suduie pe fugari şi-i îndemna să se oprească, dar n-avea cu cine să se înţeleagă. Ce să facem, am început şi noi să ne retragem agale. Eu goneam în urma căpitanului ca nu cumva să-l nimerească vreun glonte în spate. Pentru că în jurul nostru zburau, roiau, bâzâiau gloanţele ca

muştele. Din când în când, ca un bondar bondoc, trecea zumzăind şi câte o ghiulea.

Am fost nevoit să-i ameninţ cu sabia de mai multe ori pe francezii porniţi la atac. La un moment dat, i-am pierdut din vedere, pesemne că obosiseră să ne tot gonească. Însă vă pot descrie felul măreţ în care noi doi asiguram retragerea oştirii noastre către Komárom. Nu vă puteţi închipui cât de frumos şi de ordonat fugeam.

XI.
CUM I-AM CERUT CHEIA FECIOAREI DIN KOMÁROM

În Komárom ne aştepta beleaua. Pe amândoi: şi pe mine, şi pe căpitanul meu. Oamenii nu puteau să intre în fortăreaţă. Alergau încolo şi încoace şi, după bunul obicei unguresc, trăgeau câte o înjurătură straşnică. Câte unul chiar se temea că inamicul îl va surprinde aici, în afara zidurilor oraşului şi-l va trece prin tocător.

Când am ajuns în dreptul lor, l-am întrebat pe un husar de rând, care-i problema? Camaradul mi-a spus că nu pot intra, deoarece fecioara de piatră care veghează deasupra crenelurilor nu vrea să le dea cheia.

„Fi-ţi-ar îngerul!”, mi-a trecut prin minte, ori poate chiar am rostit cu voce tare, nu-i de glumă! Imediat m-am interesat, unde se găseşte îndărătnica domnişoară. Deîndată ce am aflat, m-am îndreptat

călare spre ea şi pe loc mi-am zărit sfânta că-şi coboară privirea în pământ şi-şi face de lucru cu dunga şorţului. Desigur, de îndată ce mi-a văzut mustăcioara cea creaţă s-a fâstâcit şi a încetat să-şi dea ifose, ca-n faţa celorlalţi.

Apoi să vezi când m-am apropiat! Şmechera s-a înroşit toată, ca un rac fiert. Ci n-a scos o vorbă, doar îşi mototolea şorţul şi mă măsura hoţeşte printre gene, din colţul ochiului, aşa cum ar proceda orice persoană sfioasă.

- Ei, păpuşico! am tachinat-o flăcăieşte, dacă-ţi promit o sărutare îmi dai cheia de la poartă?

- Vai, nene Ioanci, mi-a răspuns fâstâcită, ce grosolan te porţi!

- Sufleţelul meu, nu mă face grosolan, doar ştii că m-aş arunca în foc de dragul tău. Şi numai o vorbă să spui, că-s în stare să dărâm şi nămetenia asta de cetate...

- Doamne păzeşte! a strigat speriată, nu cumva să încerci. Mai bine îţi dau cheia.

Pe dată, şi-a vârât mâna sub şorţ şi a căutat inelul cu chei, de pe care a desprins-o pe cea de la poarta oraşului şi mi-a aruncat-o cu graţie în chivară.

I-am mulţumit cât se poate de politicos pentru bunăvoinţă şi am mânat bidiviul ca să ajung şi să deschid zăvorul. Întreaga oştire a mărşăluit înăuntru în strigăte de: „Ura!"

Acum marele Napoleon putea să vină liniştit! Fecioara de piatră i-ar fi arătat şi lui un deget mare

vârât între arătător şi mijlociu. Însă viteazul împărat al francezilor n-a îndrăznit să avanseze într-atât, drept care noi ne-am bucurat pe măsură şi-am tras un chef de s-au cutremurat bătrânele ziduri.

Însă mie nu-mi convenea să benchetuiesc zi şi noapte, vroiam să ajung glorios şi celebru, să devin un conte cât mai repede. I-am şi zis căpitanului, hai să ne ducem undeva să prindem nişte turci sau niscaiva francezi, căci statul degeaba n-aduce nimic. Comandantul mi-a dat dreptate, dar mi-a cerut să am răbdare, acum nu se poate.

Peste puţin timp, el însuşi a adunat regimentul şi l-a întrebat, cine are poftă de un raid în Cehia? Bineînţeles, toată lumea a făcut un pas înainte. Atunci ni s-a plâns că şi-a luat un ceh să-i fie slugă, care, de fapt, era un spion capabil să citească gândurile omului. Într-o noapte, pe când căpitanul sforăia, ticălosul s-a strecurat în dormitor, i-a citit toate gândurile şi i le-a furat, deşi toate reprezentau secrete de război. Cu secretele acestea a fugit acasă, în Cehia şi s-a refugiat într-o fortăreaţă. De-aceea vom porni să asediem cetatea şi să-l aducem înapoi pe spion, viu sau mort.

M-am bucurat de la început că mi se oferă o ocazie să mă afirm. Ştiam cu siguranţă că voi fi remarcat, numai să se ivească un prilej. Judecând după drumul parcurs, reieşea clar că misiunea nu va fi o joacă de copii. Iar când am ajuns la faţa locului, ne-am

convins singuri că va trebui să scoatem la bătaie toate forţele.

Fortăreaţa fusese construită pe un munte în formă de căpăţână de zahăr, care se înălţa până aproape de cer. Nici vorbă să urci până acolo pe jos. Cum coborau localnicii? Doamne miluieşte-ne! Păi, e mult mai uşor să cobori decât să urci - pur şi simplu alunecau la vale.

Precum am amintit deja, era imposibil să ajungi acolo „per pedes”, dar nici noi nu doream să ne tocim picioarele până la genunchi. Fiecare aveam câte un cal sănătos. Dar şi bidiviii n-au reuşit să urce decât descriind o spirală de jur împrejurul piscului, de parcă ar fi urcat pe un tirbuşon. Eu şi bălanul meu mergeam înainte, celorlalţi le venea mai uşor să vină pe o cale bătută. Am tot înaintat vreme de o săptămână, dacă nu cumva chiar mai mult; nu pot să vă spun cu precizie, deoarece nu adusesem niciun calendar cu noi.

Când ne-am apropiat de vârf, i-am văzut pe locuitorii cetăţii cum urmăresc cu chipuri îngrozite temerara noastră acţiune. Au durduit câteva tunuri, dar pentru că noi ne deplasam constant în cerc, nu ne-au nimerit.

Dacă am ajuns sus, pe pisc, restul a fost uşor. Întâi, le-am dat ceva de mâncare armăsarilor noştri osteniţi şi, când am socotit că s-au odihnit destul, am mânat un trimis la poarta fortăreţei cu cererea să ne lase înăuntru sau să ni-l predea pe hoţul care citea

gândurile. Mesagerul a bătut degeaba în canaturi, cei dinăuntru tăceau ca porcul în păpuşoi.

- Ei, acum ce-i de făcut? se întoarse căpitanul către mine.

- Cum adică ce-i de făcut? i-am răspuns. Păi, îi vom surprinde sărind peste ziduri şi, o dată ajunşi înăuntru, ne vom socoti cu cetăţenii.

Zis şi făcut! Nici n-a trebuit să ne îmboldim prea mult caii, ei ştiau deja că vor trebui să sară peste obstacol. Au trecut dincolo de zid dintr-un salt, de parcă ar fi fost năzdrăvani. Curtea interioară goală reverbera sunetul înfiorător al potcoavelor ce tropăiau pe caldarâm - lucru cu atât mai înfiorător cu cât nu se vedea ţipenie de om. Sărmanii se refugiaseră cu toţii în citadelă şi degeaba am bătut la uşă, nimeni n-a venit să ne deschidă. Tocmai mă gândeam să petrec un laţ în jurul turnului şi să-l trag la pământ, când unul dintre canaturi s-a deschis şi în prag a apărut un chelbos îmbrăcat la patru ace.

S-a îndreptat către noi, în curte.

După el, au apărut douăzeci şi patru de fecioare înveşmântate în alb, fiecare cu câte o floare în mână. Apoi sumedenie de muieri, bărbaţi, tot poporul din cetate şi, în vreme ce fiecare şi-a găsit loc în piaţă, din turn au puşcat mai multe salve de armă. A devenit evident că toată hărmălaia se petrecea în cinstea noastră şi în curând bărbatul chel în haine de gală l-a salutat pe comandantul nostru, apoi i-a cerut să se

îndure de ei, deoarece sunt dispuşi să ne dea orice le vom cere.

Căpitanul le-a răspuns cu bună inimă oamenilor care se ploconeau. Le-a amintit faptul că el nu doreşte să facă nimănui vreun rău şi nimeni nu va avea de suferit dacă hoţul de gânduri îi va fi predat.

Primarul - pentru că individul pleşuv era mai-marele cetăţii - l-a înştiinţat că va îndeplini cererea comandantului, dar nu poate să-i predea decât trupul trădătorului, deoarece, speriat de apariţia noastră bruscă în curtea fortăreţei, cititorul de gânduri şi-a atârnat laţul de gât.

Auzind acestea, căpitanul i-a întins mâna primarului şi n-a trecut prea mult timp până când ne-am împrietenit cu toţii.

XII.
CUM I-AM DAT DRUMUL MARELUI NAPOLEON

Asediul cetăţii din Cehia a complicat lucrurile. Ţarul rus s-a supărat pe regele nostru, l-a acuzat că n-a făcut nimic ca să împiedice cucerirea fortăreţei. De ce ne-ar fi oprit cât timp însuşi Măria Sa l-a îmboldit dintru început pe căpitanul nostru s-o ia în stăpânire?

Va să zică, afacerea a stârnit mult praf. Peniţele a sută de secretari au scârţâit de zor trimiţând mesaje de ameninţare, lucru care l-a enervat în asemenea hal pe împăratul moscovit încât a dat fuga la Viena şi acolo a început să-l ocărească pe Măria Sa. Şi-au spus verde în faţă toate cele câte se pot aminti despre sorgintea fiecăruia şi se zvoneşte că au ajuns chiar să se ia la trântă. Bineînţeles că regele nostru a fost cel care a dat cu muscalul de pământ, dar n-am de unde să ştiu cu siguranţă, pentru că n-am fost acolo.

Vă spun doar ce-am auzit.

În schimb, afirm cu tărie că puţin a lipsit să ne războim cu muscalii. Noroc că a venit Napoleon, aşa a trebuit să ne împăcăm ca să ne unim forţele împotriva francezilor.

Ne-am adunat cu toţii lângă Lipsca [1]. Ce să zic? Pe cer, strălucesc multe stele, pe câmp, cresc nenumărate fire de iarbă, iar marea cuprinde o puzderie de stropi - dar toate acestea pier ca număr în faţa puhoiului de ostaşi care se adunaseră în Germania.

Până să înceapă bătălia, căpitanul meu a ordonat să mergem cinci oameni ca să cercetăm poziţiile inamice. Am pornit în miez de noapte. Cu toţii eram nişte veterani viteji, cătane de nădejde, genul care nu se sperie de propria umbră. Dar nici de a altora. Cu toate acestea ne-ar fi putut fi un pic de frică, pentru că în întuneric mişunau bezmetic o droaie de fantome şi ne izbeam la fiecare pas de ele. Chiar am dorit să prindem una ca s-o arătăm lumii, dar ne-a scăpat printre degete şi n-am mai urmărit-o pentru că aveam treabă de făcut.

Cum ne strecuram tiptil-tiptil înainte, numai ce am prins un zvon cu urechea peticită. Cineva şuşotea într-un zăvoi. Am descălecat, m-am furişat cu grijă, ca o pisică şi, Doamne Dumnezeule! ce mi-a fost dat să văd? Marele Napoleon stătea la taclale cu ţarul rus şi se înţelegeau ca muscalul să-i lase în pace pe franţuji, pentru că în continuare ne purta pică din cauza cetăţii ceheşti.

Apoi s-au despărţit - am auzit tropotitul bidiviului rusesc. Ei, acum e acum, iată un prilej de a mă remarca! Mi-am scos sabia, m-am repezit către Napoleon şi i-am strigat:

- Te-am prins, fi-ţi-ar îngerul!

L-am surprins pe francez, dar şi el a dat să-şi caute sabia, moment în care s-au arătat camarazii mei şi a înţeles că n-are scăpare.

- Te-am prins, am repetat sever.

- Se pare că da, a răspuns cu tristeţe împăratul.

- Atunci lasă sabia! i-am poruncit. Şi-ţi întinde mâinile, să ţi le leg.

- Aşteaptă oleacă, bunul meu viteaz, s-a milogit marele Napoleon. Văd că am ajuns în puterea ta şi nu vreau să mă opun. Aş dori doar să te atenţionez că te joci cu propria căpăţână. Dacă soldaţii mei vor afla că am căzut prizonier, îţi vor sfâşia ţara şi regele în bucăţi, ba chiar şi pe tine.

- Fi-ţi-ar îngerul! am răcnit. Aş vrea să-l văd pe francezul care ar îndrăzni să se atingă de mine! Viteazul Háry János nu se teme de nimeni în afară de bunul Dumnezeu!

- Isuse, Mărie! a suspinat acum împăratul. Tu eşti celebrul viteaz Háry János? Ţi-a mers vestea până departe. De asemenea soldaţi aş avea nevoie.

- Ai vrea tu! i-am replicat insolent.

Marele Napoleon se întunecă şi mai tare, probabil că se gândea că şi-a găsit naşul. Totuşi a încercat încă o dată să mă determine să-l las liber. A promis că-mi va dărui comori. A zis că-mi va da atât pământ cât nu încape la noi în ţară şi că mă va face prinţ - ori, dacă doresc, chiar rege, pentru că lui îi stă în putere să-l alunge de pe tron pe oricare rege.

Ce-i drept, mai că m-am lăsat amăgit de strălucitoarea perspectivă. Am stat oleacă pe gânduri şi i-am mărturisit că mi-aş dori să devin un conte de dragul fetei nobilului Ypsilon, dar un comite maghiar. Altundeva nu-mi trebuie nicio coroană. Nici-o vorbă despre ea!

Atunci m-a lăudat. A amintit iarăşi că armata sa ar avea nevoie de asemenea soldaţi. Dacă a observat că n-am reacţionat la măguliri, şi-a schimbat tactica şi a afirmat că pe el nu l-ar costa nimic şi chiar ar avea posibilitatea să-mi confere titlul de conte maghiar.

- Hai că m-ai făcut curios, i-am aruncat într-o doară, pentru că afirmaţia mi se părea a fi din cale-afară de gogonată. Ci Excelenţa Sa mi-a explicat degrabă că acesta-i adevărul, doar s-a însurat cu fata regelui nostru, deci îi va scrie un răvaş socrului său şi-l va ruga să mă înnobileze.

De data aceasta, aproape că i-am dat drumul şi am bătut palma, dar brusc mi-a sărit în minte faptul că

nu se cuvine ca omul să-şi sacrifice patria de dragul propriului interes. Nicio mamă unguroaică n-a născut încă un asemenea proclet şi nu văd de ce-aş fi constituit prima excepţie în lungul şir al glorioşilor şi distinşilor mei strămoşi. Am clătinat din cap cu dezaprobare şi i-am spus:

- Nu pot s-o eliberez pe Maiestatea Voastră cât timp n-am încuviinţarea căpitanului meu.

- Îţi spun cu adevărat, răspunse el, că niciodată n-am întâlnit un om atât de cinstit.

- Noi toţi ungurii suntem aşa, am afirmat bătându-mă cu pumnul în piept.

- Dar tocmai pentru că dumneata, bunul şi viteazul meu Háry János, eşti un om atât de onest, a continuat împăratul, trebuie să admiţi că nu-i deloc corect ca zece inşi să se năpustească asupra unui singur om. Se cuvine ca viteazul Háry János, cel care prinde ghiulele cu mâna, să facă una ca asta?

- Nu se cuvine, aşa să-mi ajute Dumnezeu, am admis clătinând din cap.

- Şi totuşi mă iei prizonier?

- Maiestatea Voastră poate să plece în voia Domnului, am zis şi i-am dat drumul împăratului.

Aşa că şi-a luat rămas bun. Mi-a strâns mâna şi a continuat să-mi mulţumească şi când s-a văzut urcat în şa. Apoi a pornit în galop.

M-am grăbit şi eu să-l văd pe căpitanul meu şi să-i povestesc aventura. Nu m-a dojenit, dimpotrivă, m-a lăudat că l-am slobozit pe Napoleon. În ceea ce priveşte intenţiile ţarului rus, a raportat cele constatate în cadrul consiliului de război, iar generalii au hotărât să-l împuşte pe craiul muscalilor dacă va ezita să-i atace pe francezi.

I-a şi atacat, când i-a venit rândul.

Notă în text:

1. Vechea denumire a oraşului Leipzig din Germania, care a dat numele străzii Lipscani din Bucureşti.

XIII.

CUM MI-AM SALVAT CAMARADUL

Aceea a fost o bătălie mare. Cea din Lipsca. A curs atât sânge, încât a trebuit să urce tunurile în bărci ca să le mute. Bombardele cădeau ca grindina. Au murit atâţia oameni, încât au fost nevoiţi să angajeze o mie de gropari care apoi au lucrat zi şi noapte vreme de un an. Preoţii şi ţârcovnicii au răguşit de atâtea petrecanii. Tâmplarii au ras păduri întregi ca să aibă lemn pentru sicrie. Deasupra câmpului de luptă zburau grifoni uriaşi care înhăţau cadavrele celor căzuţi şi le săltau în zbor precum eretele prinde-n gheare câte-o vrăbiuţă.

A fost o bătălie mare, una pe cinste.

Iar Viteazul Háry János şi-a dovedit încă o dată vrednicia. Compania noastră a fost trimisă în prima linie şi căpitanul a poruncit să atacăm imediat după ce vom auzi sunetul trâmbiţei. Husarii francezi să fi fost la vreo două sute de paşi depărtare. Aşteptau cu nerăbdare să pornească îmbulzeala. Până să-nceapă

lupta, ne-am ameninţat reciproc cu pumnii şi săbiile, gesturi condimentate cu sudălmile de rigoare. S-a văzut de la început că se anunţă o bătaie straşnică. Precum a şi fost.

Apoi a trâmbiţat trompeta, iar noi am pornit la atac. Duduia pământul de se clătina cerul, iar ca urmare a mişcării pământului şi a tunetului reflectat din tării, marele împărat francez, care urmărea din vârful unui dâmb printr-un ochean frumoasa încleştare, a început să se legene de parcă stătea într-o barcă în vreme de furtună. Când m-a zărit, a dat din cap. Pesemne că nu-i plăcea să mă vadă acolo. Cred şi eu! Pentru că ori de câte ori izbeam una sau două cu sabia, francezii picau câte zece... ca poruncile.

Vai, şi ce frumos secera întreaga companie, cu însuşi căpitanul meu în frunte! Cavaleria franceză s-a speriat şi ne-a întors spatele, a început să se retragă în goană. Marele Napoleon ţopăia mânios pe deal şi a trăznit una cu piciorul în pământ de i s-a scufundat până la genunchi. Iar întreg regimentul fugar a fost fusilat fără milă.

Deîndată a dat comandă să vină un alt regiment în loc.

Ei, ăştia n-au mai dat bir cu fugitul. Ne-au înfruntat bărbăteşte şi abia atunci a început adevărata confruntare. O vreme, compania noastră a făcut faţă iureşului, dar apoi s-a întâmplat pocinogul. I-au împuşcat căpitanului calul de sub el. Din fericire, eram alături şi l-am săltat pe spinarea armăsarului

meu. Bălanul ar fi putut să ne ţină pe amândoi, dar n-am vrut să-l suprasolicit, aşa că am sărit din şa şi-am căutat un francez căruia să-i salt mârţoaga. Dar abia m-am îndepărtat un pic, că puhoiul inamic a tăbărât pe comandantul meu, de parcă fiecare ar fi dorit să-l taie el însuşi în bucăţi. I-am strigat să reziste, că-i vin în ajutor. M-am repezit la artilerişti, am înhăţat un tun şi l-am rotit ca pe un buzdugan ca să împrăştii cioporul de atacatori. Tocmai la timp, deoarece mâna căpitanului fusese rănită.

După ce i-am gonit pe inamici, aş fi dorit să organizez rândurile companiei, dar n-am avut cum. Dădeau în noi ba artileriştii, ba infanteriştii, ba cavaleria. Am avut atâta de căsăpit încât mi-a înţepenit palma pe mânerul sabiei, iar caii au transpirat într-atât încât pe alocuri înotau în propria spumă.

Napoleon a avut toate motivele să-i pomenească pe husarii maghiari, pentru că aceştia i-au tras o mamă de bătaie celebrului francez. În cele din urmă, a luat-o iepureşte la goană. De cum a simţit că se apropie primejdia, a sărit din vârful dealului şi şi-a fluturat penele cele verzi de la pălărie, de gândeai că a prins aripi.

M-aş fi luat după el, dar am auzit că mă strigă un camarad. M-am răsucit şi am văzut că se încleştase cu doi francezi. Pe unul îl doborâse din şa, dar cu celălalt n-a prididit. Se pregătea s-o tulească, lucru absolut jenant. Ce să fac? I-am sărit într-ajutor.

Dar nu mi-a fost dat să ajung la timp. Înfiorătorul francez i-a tăiat căpăţâna, pe care camaradul a prins-o din zbor şi şi-a întins mâna ca să mi-o arate, de parcă ar fi spus: uite, Ioanci, m-a scurtat! Apoi calul i-a ţâşnit speriat în galop, iar el şi-a scăpat căpăţâna. Peste câteva clipe, s-a prăbuşit şi el din şa.

Când m-a văzut, francezul şi-a înfipt pintenii în bidiviu, dar bălanul meu s-a arătat mai vrednic. L-am ajuns din urmă tocmai în locul unde zăcea trupul prietenului meu şi i-am tăiat pe dată capul.

Nu mi-a rămas timp de pierdut. Am sărit de pe armăsar şi am căutat capul camaradului, dar nu l-am găsit niciunde. Ori nu l-am recunoscut în marea de ţeste secerate, ori s-a rostogolit altundeva, departe. Am fost nevoit să înhaţ scăfârlia francezului, am ridicat alături pe cal trupul neînsufleţit al prietenului meu şi am pornit iute ca o tornadă.

Am galopat drept către medicul de campanie şi l-am rugat să coase capul francezului pe umerii camaradului. Doctorul a şovăit, dar i-am adus aminte cât de mult a progresat ştiinţa medicală astfel încât acum are posibilitatea să transplanteze un cap nou în locul unuia învechit. Bărbatul cu ochelari m-a aprobat şi i-a cerut surorii să-i aducă ace şi aţă. Apoi s-a apucat să însăileze capul. Bine c-am observat, altfel l-ar fi cusut cu ceafa înainte.

L-am aranjat să stea aşa cum trebuie şi l-am ţinut în mâini ca să-l ajut pe doctor. Apoi mi-am făcut griji

că între timp prietenul meu şi-a dat duhul, deoarece, după terminarea operaţiei, nu s-a mişcat deloc.

L-am culcat într-un pat de campanie şi, deoarece armata lui Napoleon deja o luase la goană, m-am aşezat alături şi i-am pus comprese reci pe frunte. Peste mai mult de un ceas, a început să-şi mişte gura, ba chiar a cuvântat ceva, dar n-am înţeles ce anume. Doctorul m-a lămurit că rănitul bâiguise ceva în franceză, de-aia n-am priceput. I-am dat să beie o duşcă de pălincă pe care a înghiţit-o cu sete, apoi iarăşi şi-a pierdut conştiinţa.

L-am întrebat pe doctor, are vreo şansă să redevină un om? Medicul nu s-a grăbit să confirme. Vreme de o săptămână, pacientul s-a zbătut între viaţă şi moarte, abia după aceea doctorul a declarat că va scăpa.

M-am bucurat atât de tare când am auzit, încât mi-am ieşit din piele. Poate că n-aş fi observat nici azi că rămăsesem fără epidermă, dacă medicul nu s-ar fi răstit la mine:

- În numele Domnului, ce-ai făcut, omule?

Şi mi-a pus în faţă o oglinjoară în care am văzut că rămăsesem numai carne goală. M-am uitat în jur şi am zărit la un pas în spate un morman de piele. Adevăr vă zic, n-am ştiut singur cum să intru înapoi în ea, dar m-a ajutat doctorul. Chiar şi aşa, a mers chinuit, pentru că pielea se zvântase un pic şi au fost necesare câteva incizii ici şi colo ca s-o trag iarăşi pe mine.

XIV.
CUM AM SCĂPAT DE O ALTĂ NĂPASTĂ

Fugeau francezii în frunte cu împăratul lor, marele Napoleon. Iar noi goneam după ei. Pe care-l ajungeam din urmă, îl căsăpeam; dar a trebuit să lăsăm frâul mai moale, altfel cei urmăriţi ar fi întins-o iepureşte. După ce am spulberat oastea inamică, am ţinut un consiliu de război şi am hotărât că vom cuceri Parisul.

La auzul veştii, s-au bucurat toate cătanele. Până şi răniţii au sărit în picioare ori în şa şi s-au vindecat degrabă, până să ajungem sub zidurile capitalei franţuzeşti.

Ca de obicei, escadronul nostru mărşăluia în linia întâi. Curăţam drumul în avangarda armiei şi dacă nimeream peste vreun grup suspect, îl zăpăceam pe loc. Ne-am abătut când în dreapta, când în stânga, aşa am pacificat întreaga regiune. Uneori, n-am avut parte

nici de mâncare, nici de băutură vreme de-o săptămână întreagă şi-am trăit numai cu aer, care în părţile acelea e la fel de dens ca o ceaţă; ba cui i-a plăcut chiar zicea că are un gust deosebit.

Când am ajuns la marginea Hexagonului, eram deja extenuaţi. Căpitanului i s-a făcut milă de noi şi ne-a dus într-un oraş unde am fost primiţi cu ovaţii. Călduroasa întâmpinare ne-a încurajat şi am hotărât să ne petrecem noaptea aici, dacă vom găsi sălaşul potrivit. Ne-am adăpostit într-o preafrumoasă fermă, unde am putut şi să vedem de cai, şi să ne simţim noi înşine în siguranţă, deoarece era înconjurată de un zid înalt de piatră.

Nici n-a început soarele să apună, că ne-am întins cu toţii în podul şurii şi ne-am scufundat pe dată în somn. Dar n-am avut parte de nici cinci minute de somn, deoarece santinela ne-a trezit şi a raportat că ferma a fost înconjurată de circa o sută de mii de francezi.

- Ne vom tăia drum prin ei chiar de-ar fi un milion, am răcnit eu.

- Las-o mai moale, Ioanci! m-a domolit căpitanul. Chiar dacă noi am putea să-i răzbim, căluţii noştri sunt prea obosiţi.

- Asta-i adevărat, l-am aprobat din cap.

- Vezi, măi Ioanci? a continuat căpitanul. Uneori n-ajunge numai vitejia.

- Atunci trebuie să născocim ceva, i-am răspuns încruntându-mă.

- Cu asta îmi bat capul şi eu, zise comandantul, dar nu-mi vine nici o idee.

Am văzut că din nou îmi revine sarcina de a ne scăpa pielea, aşa că am sărit pe dată cu un plan. Era o treabă cât se poate de urgentă. I-am sfătuit să căutăm pivniţa, să facem un tunel acolo unde se termină, să ieşim la suprafaţă şi să atacăm inamicul din spate. Până atunci, îşi vor reveni în puteri şi caii noştri.

Ideea le-a plăcut tuturor, aşa că întregul escadron a coborât în beci. Afară, francezii se pregăteau să dea poarta la pământ. Ştiu asta doar din ce-am auzit, pentru că înainte de a coborî a trebuit să caut un burghiu potrivit. N-am găsit nimic asemănător, aşa că am rupt fiarele de pe trei pluguri şi le-am fixat pe o oişte - şi iată sfredelul gata!

L-am purtat triumfător până în pivniţă, unde camarazii mă aşteptau nerăbdători. E adevărat că voia le era bună, deoarece cei mai mulţi încălecaseră pe câte un butoi cu vin şi sugeau din ele licoarea cu ajutorul tecilor găurite. Mi-au umplut pe dată chivara cu un rubiniu ales şi, după ce l-am dat pe gât, am început să străpung zidul beciului.

Spre surprinderea mea, peretele de sub pământ a cedat dintr-una. Am trecut prin gaură şi am constatat că am ajuns într-o altă pivniţă. Iată un lucru folositor, un culoar subteran format dintr-o înşiruire de beciuri - aşa nu va trebui să mă spetesc cu sfredelitul şi voi ajunge fără bătăi de cap în spatele duşmanului.

Întregul escadron s-a furişat prin deschizătură, mai puţin un om care n-a dorit să coboare de pe butoiul cu vin şi s-a hotărât să treacă abia când francezii au spart uşa pivniţei. L-au zărit imediat pe nefericit, deoarece îi atârnau picioarele prin crăpătură, iar în cealaltă parte se prinsese cu amândouă mâinile de noi. Noi îl trăgeam înăuntru, dar inamicul nu ne lăsa, ci îl tracta de picioare înapoi. Datorită întinderii, trupul i s-a subţiat şi i s-a lungit ca o funie, dar până la urmă tot am reuşit să-l recuperăm.

Văzând aceasta, francezii s-au mâniat atât de tare încât au încercat să forţeze borta, dar nu puteau să treacă decât unul câte unul. Nu aveau cum să vină mai mulţi, deoarece într-atât se crăpase zidul cât să încapă o singură persoană. Asta le-a fost pieirea.

Noi l-am lăsat pe fiecare să se strecoare până când i s-a iţit scăfârlia, apoi i-am tăiat-o ca la o broască ţestoasă şi am azvârlit-o deoparte, iar apoi am tras şi trupul din gaură. Iar ei continuau să vină fără întrerupere, deoarece habar n-aveau ce-i aşteaptă dincolo.

La un moment dat, ne-am dat seama că pivniţa s-a umplut cu căpăţâni de francezi. Iar ei continuau să treacă. Ce să facem? Am străpuns şi celălalt zid al beciului şi, când s-a umplut şi această încăpere, am început să forăm a treia bortă. De aceasta nu prea mai era nevoie, deoarece rămăseseră doar vreo sută de oameni, floare la ureche! Dar noi n-aveam de unde să

ştim câţi au rămas, aşa că am dat gaură şi în cel de-al treilea zid.

Când francezii au contenit să se ivească, ne-au întors în prima pivniţă. Pe camaradul transformat în funie a trebuit să-l facem ghemotoc şi să-l ducem cu noi aşa, încolăcit ca o trâmbiţă, deoarece nici nu putea să umble pe propriile picioare, nici n-ar fi încăput în beci.

Am fi vrut să ne odihnim un pic, dar Păsări-Lăţi-Lungilă al nostru se ţinea de şale şi urla de durere, aşa că i-am sărit în ajutor. Am încercat să-l îndesăm la loc, dar n-am obţinut nici un rezultat, doar l-am chinuit în plus, de-a început să se vaiete înfiorător. Am abandonat ideea comprimării. L-am pus la înmuiat în apă rece, dar tot fără nici un efect. În cele din urmă, am reuşit să-l tocmim după ce i-am cerut fermierului să ne dea o oca de oţet, cu care atât l-am frecat atât intern cât şi extern până când i s-a acrit şi a revenit la vechea formă.

Dar între timp începuseră să mijească zorii şi, întrucât comandantul a dat ordinul de plecare, am înşeuat caii şi ne-am pregătit de ducă fără să fi închis o geană.

Gazda noastră cea omenoasă ne-a umplut raniţele cu caltaboşi, cârnaţi, slănină şi a agăţat de oblâncul fiecărei şei câte-un butoiaş cu vin, ceea ce ne-a prins foarte bine. Ne-am împrietenit atât de tare, încât în cele din urmă nu ne-a venit să ne despărţim.

XV.
CUM M-AM DISTRAT ÎN PARIS

Peste puţin, ne-am trezit în faţa zidurilor Parisului. Marele Napoleon s-a predat şi s-a milogit să-i fie lăsată viaţa. Împăraţii, căci erau cam o duzină, s-au îndurat şi l-au lăsat să fugă unde-o şti. Zic unii că l-au văzut cum s-a strecurat pe poarta oraşului cu o bocceluţă atârnată-n vârf de băţ, după ce le-a sărutat mânuşiţele la toţi cezarii, de bucurie că a scăpat nevătămat.

Nu ştiu încotro a luat-o, dar mi-am zis în sine că nu-i nici o scofală să fii împărat şi m-am bucurat că n-am acceptat atunci când m-a amăgit cu o coroană de rege. Acum şi eu ar fi trebuit să scap cu fuga, Dumnezeu ştie unde.

Aşa că am avut parte de o intrare triumfală în oraşul Parisului, deoarece ne-au trimis iarăşi în avangardă, cu misiunea să le căutăm celorlalţi locuri de cazare. Când am cotit pe prima stradă, am ajuns într-o piaţă imensă, unde ne aşteptau mii şi mii de

femei. Fiecare ţinea câte un copil sau doi pe braţ, dar erau şi unele care purtau pe umeri un al treilea. Şi-au întins pruncii către noi şi ne-au implorat să nu ocupăm oraşul. N-am văzut nici urmă de bărbat: fie că pieriseră în bătălie, fie că supravieţuitorii s-au ascuns de ruşine în podurile caselor.

Escadronul a fost obligat să se oprească, deoarece n-am putut să trecem de femei. Dificultatea era mărită de faptul că nu puteam să vorbim cu ele, asta până când mi-am amintit de camaradul cu care-mi împărţeam merindele, cel căruia doctorul îi cususe o căpăţână nouă. El pricepea franţuzeşte. Deci, l-am însărcinat să le explice muierilor că noi n-am venit de capul nostru, ci ni s-a ordonat s-o facem.

Deîndată ce-a început să cuvânteze, i-a sărit în faţă o cucoană şi a început să-l ocărească. N-am înţeles ce spunea, dar se vedea că se-nfuriase rău de tot. Ulterior am aflat că biata nevastă recunoscuse capul lui bărbatu-său pe umerii amicului meu şi l-a făcut cu ou şi cu oţet, deoarece l-a crezut trădător. Drept urmare, s-a înfocat tot poporul purtător de fustă şi au început să ne plesnească cu polonicele, măturile şi bătătoarele de covoare. Am bătut în retragere, deoarece nu se cuvenea să ne luptăm cu muieretul.

Am cotit-o către o altă stradă şi ne-am depărtat de harpii în galop. Când le-am ştiut dispărute, l-am căutat pe primar şi i-am predat ordinul de a găsi loc de încartiruire pentru toată lumea, dar mai cu seamă pentru cezari. Bărbatul slăbănog cu cioc de ţap a

mehăit ceva - aşa, din prima, n-am reuşit să înţelegem mare lucru. În cele din urmă, ni s-a lămurit că mai marele oraşului refuză să asigure cazarea împăraţilor. Căpitanul meu a început să suduie şi să ameninţe, de-a fost cât pe ce ca totul să se termine cu o tragedie, dar camaradul cu cap de francez m-a tras deoparte şi mi-a şoptit ceva la ureche. Drept urmare, m-am prezentat la raport şi l-am informat pe dom' comandant că noi doi ne vom îndepărta oleacă, dar îl rugăm să aibă puţintică răbdare, pentru că va urma ceva nemaivăzut.

Ne-am şi dus, nu ştiu să vă zic încotro. Aflaţi doar că după circa o oră de călărit am ajuns la un fel de grădină zoologică, unde fuseseră adunate toate minunăţiile din regnul animal. Se găseau aici câini cu cinci picioare, oi cu două capete, precum şi un om preschimbat în maimuţoi. Erau o sumedenie de chestii, dar n-am avut timp să le văd pe toate - de altfel, nu veniserăm acolo ca să ne zgâim la vieţuitoare, ci am căutat căsuţa în care ţineau ţânţarii. Fiecare specie îşi avea propria colivie de sticlă. În faţa căscioarei veghea un gardian şi n-a vrut să ne lase înăuntru, dar după ce a recunoscut capul tovarăşului meu - doar era frate-său - a schimbat tonul şi mi s-a adresat cu o amabilitate căznită. Cei doi fraţi s-au sfătuit îndelung, în cele din urmă au intrat în căscioară şi prietenul meu a revenit cu un clopot de sticlă sub care ţinea un ţânţar de mărimea unei libelule mai răsărite.

Ne-am repezit ca vântul să-i ducem insecta domnului căpitan, pentru că riscam să fim ghilotinaţi dacă se afla că am furat celebrul animal. Am căutat o cărămidă, apoi întreg escadronul a mărşăluit către o piaţă largă. Tovarăşul meu a pus paralelipipedul de lut ars pe pământ, apoi şi-a înţepat mâna şi şi-a picurat sângele pe materialul roşcat. Când a terminat cu aceasta, a eliberat ţânţarul de sub clopot. Să vezi minune! Zumzăilă s-a dat imediat la cărămidă, a înţepat-o şi a început să sugă din toate puterile. Când şi-a făcut plinul, camaradul l-a plesnit cu un plici, iar lutul ars a început să se umple cum se întâmplă cu trupul omenesc după orice pişcătură de insectă. Numai că acesta era un ţânţar minune din India şi, dintr-o înţepătură, cărămida s-a umflat în chip de palat cu trei etaje. L-am urmărit cu privirea să vedem cum creşte. Nu mi-a venit să cred că aşa ceva este posibil.

Important este faptul că le-am făcut împăraţilor un sălaş.

În ziua următoare a avut loc intrarea triumfală. Toate ferestrele erau pline cu căpşoare curioase, dar n-au fluturat nici o năframă. Totuşi, când am tropotit călare pe armăsarul meu bălan prin faţa unor frumuseţi feminine, m-au arătat cu degetul şi au şuşotit: iată-l, acesta este un husar veritabil, un cavaler maghiar!

După ce ne-am odihnit pe săturate, am pornit împreună cu câţiva amici să vizităm oraşul, adică am căutat o crâşmă pe cinste, unde să ne simţim în largul

nostru. Am găsit una la cine ştie ce colţ de stradă. Vă pot spune că era un local select. Se intra pe o scăriţă care cobora de pe trotuar, ca într-un beci, pentru că aşa era moda în Paris. Domnilor de aici le plăcea să se distreze doar la subsol. Nu ştiu cum se distrează ţăranii, pentru că n-am văzut niciunul în oraş. Poate că francezii nici n-au pălmaşi. Au altele. Dar n-am cum să vă spun ce-s pe-acolo, pentru că nici să fi avut o mie de ochi n-aş fi isprăvit cu văzutul. Acolo nu-i lumină numai ziua ci şi noaptea. De unde le vine lumina? Păi adună o mulţime de gaze puturoase într-un butoi imens de fier şi le conduc prin ţevi oriunde doresc. La capătul fiecărei ţevi e un robinet şi dacă omul îl deschide, duhoarea se aprinde şi dă lumină ca şi soarele pe cer.

Am văzut asta cu ochii mei, pentru că tot aşa era luminat şi birtul în care ne-am ghiftuit cu pateu din ficat de gâscă şi şampanie. Pentru că aşa am trăit acolo. N-aveam altă opţiune. Le venea uşor, pentru că descoperiseră mijlocul prin care o gâscă se transforma toată în ficat într-un răstimp de doar două săptămâni, apoi o tocau şi făceau pateu din ea. Oricine poftea n-avea decât să înfulece. Iar şampania izvora la ei precum apa în fântână la noi. Ci ce-i drept nu-i minciună, e o băutură fină. Când omul o toarnă în pahar, de pe fundul paharului se ridică un şirag de mărgăritare, păcat că nu se pot pescui, pentru că plesnesc ori de câte ori cineva încearcă să le scoată. Musai să le dai pe gât, iar apoi fiecare perlă se

transformă într-un gând în mintea omului. Am băut cât a încăput în mine. În răstimpuri, s-au înmulţit gândurile în aşa hal încât am simţit că-mi crapă ţeasta. N-a fost altă cale de scăpare, mi-am pironit privirea în lămpaşul cu gaz şi-am strănutat una de mi-au pierit toate închipuirile.

XVI.

ÎN SFÂRŞIT, AM DEVENIT CONTE

După ce ne-am săturat de plăcerile Parisului, am hotărât să ne întoarcem acasă. Cu o zi înaintea noastră, împăratul Habsburg a pornit într-o trăsură trasă de opt cai. Şi-a luat şi fata, Maria-Luiza, cu el - îi era teamă ca nu cumva francezii s-o decapiteze ca pe Maria-Antoaneta. Poporul din Paris s-a jurat că nu-i vor clinti nici un fir de păr, dar degeaba, caleaşca cu opt telegari a purtat-o degrabă pe domniţă.

În ziua următoare, l-a urmat şi compania noastră. Ne-am încărcat desagile cu tot felul de odoare, le-am făcut franţuzoaicelor semn de adio fără regrete şi am ieşit din oraş călare. Am plănuit să mergem întâi la Viena, unde fiecare urma să-şi primească binemeritata răsplată. Iar eu mă aşteptam ca bravurile mele să-mi aducă titlul de conte şi s-o pot lua de soţie pe fata contelui Ypsilon, cu care să trăiesc fericit şi netulburat până la adânci bătrâneţi.

Spre uimirea mea, am fost înnobilat mult mai repede decât m-aş fi aşteptat. Am primit titlul încă pe drum. Nici nu mi-a trecut prin minte că se pot dobândi merite şi la întoarcerea acasă, dar aşa s-a întâmplat.

Într-o seară, am campat şi toată lumea s-a culcat. Eu n-aveam somn, pentru că mă gândeam la cei de acasă, la măicuţa, la tătuca şi la iubita mea cea mândră. Cum stăteam şi năzuiam să mă împlinesc, am auzit un tropot de cal. Bălanul meu, care îşi rumega tainul alături, a început de asemenea să-şi ascută urechile şi şi-a scuturat nerăbdător săculeţul cu ovăz, ca şi cum ar fi încercat să-mi spună: scoate-l degrabă şi înşeuază-mă!

Şi ce-a dat Domnul să se întâmple? Pe drumul care trecea pe lângă tabără venea în galop un călăreţ. Dumnezeule! Gonea ca o furtună. Dintr-o săritură a zburat pe deasupra corturilor, deşi nu se afla singur în spinarea bidiviului, ţinea o femeie în poală. L-am zărit doar preţ de o frântură de clipă, dar a fost îndeajuns. Nu mi-ar fi înşelat privirea nici dacă ar fi călărit un fulger. Cât ai clipi, am fost în spinarea armăsarului şi am sărit afară, pe calea pietruită, iar cu următorul salt am pornit în urmărirea cavalerului grăbit. Între timp, am dezlegat sacul cu ovăz şi, prinzând frâiele în mână, m-am repezit după hoţul de femei.

Nu eram înarmat, n-aveam nici sabie, nici pistol, deoarece nu fusese răgaz suficient să le caut, dar mi-am pus nădejdea în Bunul Dumnezeu, că mă va ajuta şi de această dată, precum întotdeauna. Mi-am

îndemnat calul, l-am dezmierdat, i-am promis că-l voi da cubuleţe de zahăr, numai să se străduiască încă o dată, o ultimă dată, din răsputeri, apoi se va odihni cât va dori în grajdul contelui Ypsilon. Bidiviul a zburat ca şoimul, cu toată iuţeala şi în doar câteva minute l-am ajuns din urmă pe răpitor. În bezna nopţii, rochia albă a femeii furate flutura fantomatic şi răcnetele călăreţului care-şi mâna calul, îl biciuia cu cravaşa şi-l împungea cu pintenii, răsunau înfiorător.

Ne despărţeau doar câteva lungimi când ne-am trezit pe malul abrupt al unui râu. Hoţul de femei şi-a tras brusc calul către dreapta, în vreme ce armăsarul meu s-a lăsat purtat de avânt şi a sărit drept în apă. Ei, niciodată n-am păţit o asemenea nenorocire, mi-am spus în sine; până aici mi-a mers cu eliberarea domniţelor luate cu sila. Dar nu m-am dat bătut, ci am înotat cât se poate de repede către celălalt mal. Am socotit că dacă vor să fugă, atunci şi ei vor trebui să treacă pe această parte, drept care îi voi aştepta şi surprinde. Zis şi făcut!

Deodată am auzit zgomot de copite pe pod. Imediat am sărit în capătul punţii, exact în momentul când a apărut răpitorul. Caii ni s-au ciocnit atât de violent, încât amândoi s-au ridicat pe picioarele din spate, iar bălanul meu l-a muşcat pe celălalt de nas, drept care acela a rămas înţepenit.

De aici încolo, totul a devenit o joacă de copii. Am sărit de pe bidiviu, l-am prins pe ticălos de brâu şi l-am azvârlit în râu. Apoi, cu sentimentul datoriei

îndeplinite, am ridicat-o pe domniţă în şa şi mi-am mânat bălanul către tabără.

Când au început să mijească zorii, am privit chipul fetei şi era cât pe ce să pic din şa, atât de mândră era. Am devenit curios, oare cine să fi fost? Ca s-o trezesc, i-am gâdilat nările cu penele de pe coiful meu şi s-a trezit din leşin. Am întrebat-o ce s-a întâmplat. Sărmana era speriată rău de tot şi mi-a povestit în şoaptă că se întorcea acasă împreună cu taică-său când, la căderea serii, o bandă de francezi i-au atacat trăsura. Soldaţii din escortă i-au măcelărit pe toţi briganzii, numai cel care a răpit-o a scăpat nevătămat. L-au luat în urmărire, însă degeaba, a reuşit să fugă.

- Dar, mulţumesc lui Dumnezeu, tu, viteazule, ai reuşit să mă salvezi! Dacă mă vei conduce înapoi la tata, vei fi răsplătit cum se cuvine.

- De ce să nu te conduc, sufleţelul meu, turturica mea? am îmbărbătat-o eu. Spune-mi doar, cine îţi este părinte?

- Eu sunt Maria Luiza, a mărturisit ea sfioasă.

- Pomeni-m-ar îngerii! am răcnit. Maiestatea Voastră împărătească să mă ierte ca v-am ţinut în poala mea ca pe fiica unui simplu supus. Mi-e martor Bunul Dumnezeu că n-am ştiut!

Însă ea mi-a surâs şi m-a asigurat că nu-i nici un necaz. Ci eu ştiam cum să mă port cuviincios, drept urmare, am sărit de pe bălan, l-am prins de frâie, iar pe împărăteasă am lăsat-o să şadă călare. Când s-a

luminat ziua în întregime, sufletul Mariei Luiza s-a înviorat şi mi-a povestit o groază despre ea. Ba chiar mi-a mărturisit că a avut parte de un bărbat grosolan, dintre aceia care uneori îşi bat nevestele.

Mi-a părut rău să i-o înapoiez lui taică-său, cezarul, dar bătrânul s-a bucurat atât de tare încât a sărit să mă îmbrăţişeze. Mi-a strâns mâna cu lacrimi în ochi. Eu mi-am coborât privirea fâstâcit, deoarece nu eram obişnuit ca domnii să mă cuprindă prieteneşte.

- Ei bine, amice, Viteazule Háry János, a decis craiul cu mărinimie, te voi răsplăti pe loc. Deoarece ai salvat viaţa fetei mele, ţi-o dau de soţie şi vei primi ca zestre jumătate din împărăţie.

- Preaînălţate Împărate, am răspuns ridicându-mi coiful, vă mulţumesc pentru bunătate, dar nu pot primi o asemenea onoare. Sunt un om sărman, Domnul ştie cât de bine mi-ar prinde să mă căsătoresc cu cineva din familia imperială, dar legea bisericească n-ar permite unirea, deoarece bărbatul domniţei împărătese încă trăieşte.

- Aşa este, ai dreptate! se plesni cezarul peste frunte.

- Iar apoi, am continuat umil, eu mi-am găsit perechea, pe domnişoara contesă Ypsilon, de care nimeni şi nimic nu m-ar putea despărţi. Dacă Maiestatea Voastră doreşte să mă răsplătească, o rog să-mi dea un titlu de conte, ca să mă pot căsători cu iubita nea şi să trăim fericiţi mai departe. Nu-mi doresc nimic altceva.

- Acum îmi amintesc, m-a întrerupt Maria Luiza, că şi marele Napoleon m-a rugat să scriu un răvaş şi să intervin pe lângă dragul meu tată în favoarea lui Háry János, care l-a cetluit odată şi apoi i-a dat drumul...

- Mare păcat! mormăi împăratul. Dar meriţi să te fac conte, măi Ioanci!

Pe dată, a poruncit să vină grămăticul şi acolo, în mijlocul drumului, pe spatele trăsurii, l-a pus să întocmească actul. L-a şi pecetluit, apoi şi-a cerut scuze că acum n-are să-mi dea nici o moşie, deoarece nu dispune de nici o palmă de pământ, nici măcar din acela sterp. Le-a amanetat pe toate la cămătari ca să aibă cu ce duce războiul. Ci, când va veni vremea potrivită, îmi va da una.

M-a îmbrăţişat încă o dată şi m-a îndemnat să apelez la el ori de câte ori va fi nevoie. Iar dacă voi trece vreodată prin Viena, să trag la el, la palat.

Apoi am sărutat frumoasa şi palida mână a Mariei Luiza, m-am cocoţat în şa şi m-am îndepărtat.

XVII.
CUM M-AM PLEOŞTIT (DAR NUMAI OLEACĂ)

După ce-am dobândit actul de înnobilare, m-am grăbit înainte de toate să mă întorc la companie şi să-l prezint căpitanului meu, care m-a bătut pe umeri şi mi-a promis că va veni la nuntă. Apoi mi-a dat liber: mi-a permis s-o iau înainte, deoarece ştia foarte bine cât de tare mă trage inima să mă întorc acasă.

Am pornit vesel în galop pe bălanul meu preferat. În sfârşit, am ajuns în Ungaria; inima mi-a săltat în piept când am traversat graniţa. Spuneţi ce vreţi, dar este adevărată vorba din bătrâni: „*Extra Hungariam non est vita*.” O poţi duce bine oriunde, dar cel mai bine este acasă. Căci, adevărat vă spun, aici aerul este de un alt fel, iarba creşte mai frumos, munţii arată mai verzi, păsările ciripesc mai melodios şi toţi oamenii vorbesc ungureşte. Preaplin de bucurie, le-am arătat tuturor celor întâlniţi în drum înscrisul împărătesc; şi-

am strâns atâtea mâini, încât mi s-a tocit palma. Ori ce câte ori am trecut printr-un sătuc sau oraş, lumea s-a adunat ciopor, m-au ovaţionat, m-au luat cu cal cu tot pe sus şi m-au purtat dintr-o ospeţie într-alta, deoarece cu toţii doreau să ciocnească un pahar cu mine.

Deşi eu mă grăbeam să-mi întâlnesc părinţii şi pe domnişoara contesă.

În ciuda tuturor, într-un târziu am ajuns şi eu acasă. Tot satul a fugit să mă întâmpine, cu excepţia solgăbirăului. Sărmanul de el, cum să vină, când s-a mâniat odată peste măsură şi l-a lovit damblaua? Am trecut mândru printre consătenii care mă aclamau şi m-am îndreptat către casa părintească, unde m-au podidit cu îmbrăţişări şi sărutări.

Să vezi apoi ce flacără s-a aprins în ochii lui tata când am scos actul de înnobilare. Dacă n-aş fi sărit să-i smulg hârtia, vreau să zic pergamentul din piele de câine, ar fi luat foc de la flama bucuriei. Mai pe urmă, când ne-am minunat destul şi unii, şi alţii, mi-am povestit isprăvile, pe care le-au ascultat uimiţi. Tata a considerat că meritele mele vor fi apreciate şi de către căpitănia comitatului şi sigur mă vor unge solgăbirău în locul răposatului. Dar am dat a lehamite din mână şi le-au dezvăluit secretul, n-aveam nevoie de postul cu pricina deoarece mă pregăteam s-o iau pe domnişoara contesă Ypsilon de soţie.

La început, nu m-au crezut, dar le-am spus-o pe un ton atât de serios că s-au lăsat convinşi, iar tata s-a pregătit să plece a doua zi ca s-o vadă. N-am fost de

acord, eu însumi m-am avântat s-o cer în căsătorie. Dar întâi de toate, a trebuit să mi se coasă un rând de haine arătoase, deoarece uniforma de husar se cam tocise de-a lungul războiului, iar pe ici, pe colo erau găurită de câte un glonţ. Cum nu prea se găseau bani lichizi pe acasă, am fost nevoiţi să vindem o bucată din ogor. Preafrumosul meu costum din catifea roşie m-a costat fix cât valora partea care mi-ar fi revenit drept moştenire.

Dar atunci când croitorul a adus straiele şi le-am îmbrăcat, toţi cei care m-au văzut au susţinut că par un Făt-Frumos. Pentru aşa şi arătam. Mai ales după ce mi-am curăţat de sânge sabia cea înzorzonată, mi-am prins-o de cingătoare şi m-am suit pe bălanul cu peri strălucitori. Însuşi soarele de pe cer s-a oprit de uimire şi s-a ruşinat într-atâta încât a contenit cu luminatul până când am păşit peste hotarul satului.

Nu mi-am bătut capul cu el, ci am galopat drept spre castelul contelui Ypsilon. Când să mă apropii, m-am întâlnit cu un car cu jug. Doamne păzeşte, ce mi-a fost dat să văd! Căruţa era trasă de surul şi de şargul pe care călărisem împreună cu demoazela. M-am întristat când le-am privit picioarele scheletice şi mi-am amintit cu durere de vremurile minunate de altădată. M-am necăjit atât de tare, încât nici nu l-am întrebat pe vizitiu ce s-a mai petrecut pe la castel. M-am dus tot înainte. Când an ajuns acolo, mi-am legat armăsarul de un copac, după care a apărut o mulţime de slugi, dar n-am revăzut nici una dintre cunoştinţele

de odinioară. Printre curioşii dornici să mă vadă, am zărit şi o femeie cu patru copilaşi. Pruncii aveau nişte zulufi aurii, întocmai ca şi domnişoara contesă Ypsilon; de altfel, semănau foarte bine cu ea.

Ceva mi-a şoptit: retrage-te, Viteazule Háry János! Dar eu nu m-am născut cu o inimă de iepure. Dacă tot am bătut atâta cale până aici, mă voi întâlni faţă în faţă cu persoana dorită. Şi am urcat agale pe trepte, drept către camera de fildeş.

Am bătut la uşă şi mi s-a răspuns: intră! Am apăsat clanţa aurită şi iat-o pe demoazelă, stătea, dar nu de una singură, ci în compania unui domn străin. Mie îmi era necunoscut, dar, precum am băgat de seamă imediat, numai mie.

- Ioanci, Ioanci! a cârâit în colivie papagalul cel pestriţ.

- Dumnezeule mare! a strigat fata contelui Ypsilon. A sosit Ioanci, Viteazul Háry János!

- Precum se vede! am spus mânios. Am adus şi înscrisul de înnobilare.

- Isuse, Mărie! a ţipat contesa.

Eu mi-am băgat mâna în buzunarul hainei, am scos actul şi i l-am întins. L-au examinat amândoi şi au început să mă laude.

- Până aici! am răbufnit iritat şi mi-am scuturat sabia în teaca cea de gală. Drept urmare, şi domnul, şi doamna au sărit speriaţi. Cred că nu mai trebuie să precizez, domnişoara contesă devenise soţia individului respectiv.

Desigur, nici nu mi-a trecut prin cap să le pricinuiesc ceva, dar, de amărât ce eram, n-am reuşit să-mi stăpânesc nervii. Doamna cu cosiţe aurii mi-a explicat că a aşteptat multă vreme să mă întorc, dar a decis că n-are rost să rămână fată bătrână când a citit în ziar că am căzut răpus în luptă. Atunci m-am domolit şi eu. Am realizat că, într-adevăr, n-a avut nici o altă opţiune. Faptul s-a consumat, nu se mai poate îndrepta nimic.

O vreme, am stat la taclale, ba chiar m-au rugat să prânzim împreună, dar nu le-am acceptat invitaţia. Mi-am împăturit actul de înnobilare, l-am strecurat în buzunar şi mi-am luat rămas bun.

Ca să nu plec de acolo ca un fitecine, mi-am ţinut firea şi m-am aruncat pe fereastră, pentru că geamul era deschis. Contesa a ţipat îngrozită, pentru că şi-a imaginat că mi-am frânt toate oasele, dar n-am păţit nimic. Am îmbrâncit mulţimea din urma şi din jurul meu, m-am suit pe bălan şi am pornit în galop către Viena.

Dar, până să ajung acolo, am intrat într-o crâşmă, unde am petrecut cu multă amărăciune până când am uitat cu totul de domnişoara contesă, de parcă nici n-ar fi venit pe lume vreodată.

XVIII.
CUM I-AM ÎNAPOIAT REGELUI HRISOVUL DE ÎNNOBILARE

Vă minunaţi că războiul cu francezii a avut loc cu atât de mult timp în urmă şi totuşi eu n-am îmbătrânit deloc? Oare chiar nu v-am spus până acum de ce? Explicaţia e foarte simplă. M-am născut în 29 februarie, deci n-am o zi de naştere decât o dată la patru ani. Prin urmare, este absolut natural să înaintez în vârstă mai lent.

Dar trecerea timpului m-a afectat şi pe mine, iar memoria mi-a slăbit într-atâta încât nu trece o zi fără ca să uit una dintre faptele mele de eroism. Pentru că tot ceea ce v-am povestit nu reprezintă nimic faţă de măreţele aventuri în veci pierdute. Însă nu voi uita niciodată cu câtă amabilitate m-a primit bunul nostru rege atunci când l-am vizitat în Viena.

Aveam o sumedenie de prieteni acolo: generali, soldaţi din gardă, servitori, dar de această dată am tras

la cel mai bun amic al meu, Maiestatea Sa Regele, deoarece aveam ceva de discutat. I-am recunoscut repede fortăreaţa după vulturul cu două capete de pe acoperiş, care înfulecă zilnic câte o cireadă ungurească. Am sărit din spinarea credinciosului meu bălan, i-am legat frâul de gard, mi-am zornăit pintenii de-a lungul coridoarelor din palat, am străbătut o sută de încăperi până când am ajuns să bat la uşa camerei aurite unde monarhul tocmai se juca de-a oastea cu fecioraşii săi.

De îndată ce m-a văzut, şi-a aruncat sabia, s-a grăbit să mă întâmpine şi mi-a strâns mâna. Apoi m-a întrebat cum stau cu sănătatea şi, după ce m-a aşezat la masă, i-a trimis pe domnişorii prinţi, până atunci agăţaţi de tolba mea, să-şi cheme mămica. Apoi a mânat o slugă să-i transmită lacheului porunca de a-l muta pe bălan în grajdul unde Măria Sa îşi ţine caii de paradă şi să-i dea să mănânce ovăz din ieslea cea de aur.

Când ne-am pus la masă, regele a scos din sertar o bucată de pastramă rămasă de la cină şi ne-a însoţit şi preamărita consoartă care adusese o sticlă de vin roşu. Ne-am îndopat cu multă poftă, în vreme ce-am trecut în revistă luptele de odinioară şi am ciocnit cupele sculptate din cristale diamantine. Şi-am închinat unul în sănătatea celuilalt.

Vinul s-a împuţinat, dar buna voie ne-a sporit şi, înainte să chemăm un lăutar cu scripca, mi-am

îngăduit să pomenesc de necazurile mele din vreme de pace.

- Aş avea o rugăminte, preamăritul meu domn, m-am adresat regelui. Trebuie să aranjăm ceva.

- Spune, prietene Ioan, m-a îndemnat suveranul.

Drept urmare, am scos din buzunar actul de înnobilare şi l-am pus pe masă.

- Vă înapoiez titlul de conte, i-am spus suveranului. Nu-mi mai este de nici un folos, deoarece în răstimpul cât eu am luptat împotriva lui Napoleon domnişoara contesă Ypsilon a devenit soţia altcuiva.

- Fir-ar să fie de farmazoană necredincioasă! se vârî în vorbă Maiestatea Sa regina.

- Au răspândit vestea că am murit, am lămurit-o imediat.

- Asta-i cu totul altceva, a strigat regele bătând cu pumnul în masă. Altfel taică-său ar fi trebuit să dea seama!

- Lucrurile nu mai pot să fie schimbate, am continuat, trebuie să ne împăcăm cu situaţia. Nu pot să-mi smulg căpăţâna de pe umeri, dar nici titlul de conte nu-mi mai trebuie. Ce să facă un om sărac cu ditamai titlul dacă nu dispune de domeniul aferent? Şi cine are nevoie de o moşie dacă n-are cui s-o lase moştenire?

- Ei, nene Ioanci, mă tachină regina, dumneata eşti încă tânăr. Poate că întârzie, dar nu scapi de însurătoare!

- Ci eu zic, am declarat foarte hotărât, că nu voi deveni robul vreunei alte femei. Nici vorbă, fi-i-ar îngerii!

Şi-am ciocnit paharele iar şi le-am golit. Ci Maiestatea Sa regală s-a înnegurat scufundat în gânduri, ceea ce nevastă-sa a băgat de seamă imediat şi şi-a întrebat bărbatul ce are pe suflet? Măria Sa a mărturisit cu o jumătate de gură că-l frământă felul cum să mă recompenseze acum, dacă nu-mi trebuie titlul de conte.

- Simplu de tot, zise veselă femeia. Este suficient să-l găzduiţi pe nenea Ioanci într-unul dintre căminele de veterani din judeţul Tolna, de exemplu, la Simontorony, unde n-ar avea altceva de făcut decât să pufăie toată ziua din lulea până când îi va veni sfârşitul.

- Nu-i defel un loc potrivit, a mustrat-o regele şi l-am încuviinţat şi eu. Viteazul Háry János nu-i invalid, este un bărbat în floarea vârstei. Háry János are nevoie de un post, o funcţie publică potrivită firii sale.

Am aprobat iarăşi din cap. Regele şi-a ciocănit fruntea cu degetul şi a declarat:

- Mi-am amintit acum: căpitănia garnizoanei Szekszárd e pe cale să devină liberă. Ţi-ar conveni postul, prietene Ioan?

- Da, da, Maiestatea Voastră!

- E drept că nu-i nici o cetate pe acolo, dar e o funcţie cât se poate de potrivită, a continuat regele.

- Aşa e într-adevăr! am acceptat cu multă bucurie.

Şi chiar aşa s-a întâmplat. Până când bălanul m-a purtat acasă, ştafeta imperială a adus la Szekszárd o scrisoare mare, cu multe peceţi, care conţinea ordinul prin care Viteazul Háry Jánost era numit căpitan al cetăţii.

SFÂRŞIT

NOTĂ BIOGRAFICĂ

Haugh Béla s-a născut în localitatea Bajna din judeţul Esztergom în 9 iulie 1871. A fost profesor, muzeograf şi bibliotecar. Între 1882-1890 a urmat cursurile şcolii secundare de pe lângă mănăstirea benedictinilor din Esztergom, apoi s-a înscris la universitatea budapestană, unde a dobândit în 1896 o diplomă pentru predarea limbilor maghiară şi latină. Întâi a lucrat la liceul piarist din Debreţin, apoi la gimnaziul regal catolic din Zsolna. În 1897 s-a transferat la Szekszárd, iar în 1912 devine profesor la Jászapát, unde a lucrat până la izbucnirea primului război mondial. După închiderea şcolii, a avut răgazul să adune şi să aştearnă pe hârtie „Isprăvile eroice ale Viteazului Háry János”. Între 1899-1912, a fost custodele Muzeului comitatului Tolna. A colaborat cu revistele „Közérdek” (Interesul public) şi „Ország-Világ” (Ţara şi lumea / Lumea din ţară). Din 1917 până la moarte (11 februarie 1920), a fost directorul gimnaziului din Nagykálló.

Alte lucrări publicate:

Corole de floarea-soarelui (Napraforgók), Budapesta, 1898.

Ghidul Muzeului comitatului Tolna (A Tolnavármegye Múzeum kalauza) Szekszárd, 1902.

Anuarul Muzeului şi Asociaţiei Muzeului din comitatul Tolna (A Tolnavármegye Múzeum és Múzeumi Egylet évkönyve), redactat împreună cu Székely Ferenc, Szekszárd, 1902.

Catalogul bibliotecii Muzeului comitatului Tolna, (A Tolnavármegyei Múzeum Könyvtárának katalógusa), Szekszárd, 1904.

Domnul Andrei (András úr), Budapesta, 1908.

Viaţa lui Wozinszky Mór (Wozinszky Mór életrajza), Szekszárd, 1908.

Fiului meu (Fiamnak), Szekszárd, 1909.

În sfârşit, s-a întâmplat! Memoriile unei femei (Végre mégis! Egy asszony emlékiratai), Szekszárd, 1916.

Sursă:

Magyar Katolikus Lexikon online
http://lexikon.katolikus.hu/H/Haugh.html

HARIADA

Lexiconul etnografic maghiar (*Magyar néprajzi lexikon,* 1977-1982) include un termen inedit, care lipseşte din lucrările de referinţă similare în alte limbi: „*hariada*”. El defineşte totalitatea aventurilor imposibile şi absurde povestite pe un ton glumeţ de veteranul Háry János la un pahar de vin, aprobate prin câte un strănut de ascultători.

Bătrâna cătană care a slujit în armata „chezaro-crăiască” pe vremea împăratului Francisc I al Austriei descinde direct din străvechiul soldat fanfaron (*Miles Gloriosus*) al lui Plaut. El a căpătat chip şi voce pentru prima oară într-o poezie epică a lui Garay János, „*Az obsitos*” (Soldatul lăsat la vatră, 1843). Istoricii literari polemizează în continuare şi încă n-au decis dacă bătrânul infanterist care se dădea drept husar a existat în realitate sau a fost modelat după Skultéty László, un stegar legendar din oastea austriacă.

„Aventurile” existente, relatate de snoavele populare, au fost reluate şi completate de profesorul şi muzeograful Haugh Béla. Ele au format cuprinsul romanului „*Isprăvile eroice ale Viteazului Háry János*” (Vitéz Háry János hőstettei), laureat cu menţiune la concursul Szehér de către Societatea literară Kisfaludy, publicat la Budapesta de către Societatea Franklin în 1914. La un secol după apariţie, am început tălmăcirea prezentei versiuni în limba română, publicată apoi lună după lună, capitol după capitol, de către revista „*Prăvălia culturală*”, prin bunăvoinţa scriitorului Marius Dobrin. Îi mulţumesc şi pe această cale.

După Primul Război Mondial, marele compozitor Kodály Zoltán, împreună cu libretiştii Paulini Béla şi Harsányi Zsolt, au creat opera „*Háry János*”, prezentată în 16 octombrie 1926, bazată pe prelucrarea mai multor cântece populare maghiare, piesă cu mare priză la public şi în prezent. Ea a stat la baza musicalurilor filmate de Bán Frigyes în 1941 şi de Szinetár Miklós 1965, precum şi desenului animat realizat de Richly Zsolt în 1983.

Să comparăm cele două versiuni mai cunoscute, cartea şi piesa de operă, apoi să remarcăm efectele produse de schimbările istorice.

Eroul din romanul antebelic face parte din mica nobilime, în vreme ce personajul din opera postbelică a devenit un flăcău din popor, precum Pavel Chinezul, celebrul comandant din armata Regelui Matei. Haugh ne redă viaţa personajului din ceasul când l-a adus barza până când este numit căpitan de cetate, în vreme ce figura din operă este un flăcău îndrăgostit luat cu arcanul la război, chitit să se aşeze la casa lui când va fi lăsat la vatră. Dar, deşi sunt mânaţi de motivaţii diferite, amândoi „super-soldaţii" au slujit Imperiul Habsburgic în perioada războaielor napoleoniene şi amândoi au renunţat la matrimonii, ranguri, averi de vis, ca să se reîntoarcă acasă. În proză, actele incredibile de vitejie de pe câmpurile de luptă continuă în vreme de pace prin respingerea unei vieţi de parvenit în sânul aristocraţiei. Cartea nu este un basm modern unde „*happy end*"-ul cere ca păstoraşul s-o ia de nevastă pe fata împăratului. Inima lui Háry doreşte să obţină totul sau nimic, astfel încât, dacă nu se poate însoţi cu domnişoara contesă Ypsilon, el îi înapoiază regelui titlul nobiliar dobândit prin faptele epopeice de vrednicie ostăşească.

Conservarea identităţii este un rezultat natural, de la sine înţeles, astfel încât, în final, condiţia socială a personajului nu reflectă nici o schimbare. Chiar dacă nu a devenit un „magnat", pe Háry János nu-l va lua

nimeni în răspăr, deoarece el s-a născut să fie erou, să fie vizibil de departe şi să-i sperie pe inamici prin simpla apariţie călare pe focosul armăsar bălan din linia de atac a husarilor. Rămas fără slujbă din cauza izbucnirii războiului mondial, Haugh persiflează tipul idealizat de cavaler belicos şi îl substituie cu o replică plină de umor, neconvenţională: camaradul simpatic, povestitor înzestrat cu har, bărbatul care ştie să-şi iubească fără limite, total dezinteresat, patria şi femeia.

Franciscus Georgius

CUPRINS